

Luceafărul

de dimineață

Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România

Nr. 5 (877), Miercuri, 11 martie 2009, 16 pagini. Preț: 3 lei

INTERVIU L.D.

BOGDAN O. POPESCU:

Cred că pot fi liber în poeme

Fragment din romanul

COADA

de Dragoș Voicu

ALEXANDRU GEORGE:

**Pentru o istorie
a viitorului**

ILEANA MĂLĂNCIOIU:

**Scrisori despre
căderea în golul
interior**

SORIN LAVRIC:

**O greșală
de optică**

CĂLIN STĂNCULESCU:

Titluri de criză

ANA-MARIA NISTOR:

**Eu te-am
făcut,
eu te umor**

OCTAV-EUGEN POPA:

**Morți succesive
în istoria ideilor**

GABRIEL CHIFU:

**Poem
pentru
Ierusalim**

STELIAN TĂBĂRAȘ:

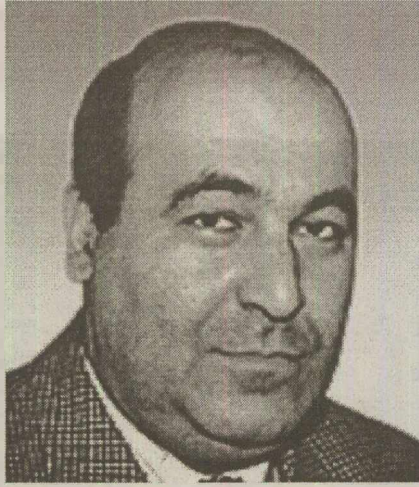
**La Mărul
de Aur**

Eveniment la Uniunea Scriitorilor

Cinghiz Abdullaev a lansat traducerea romanului său **BEZNĂ SUB SOARE**

Vineri 6 martie la ora 15, la sediul Uniunii Scriitorilor din România, într-o Sală a Oglinzilor arhipină, s-a lansat romanul *Beznă sub soare* al importantului scriitor din Azerbaidjan Cinghiz Abdullaev. Evenimentul s-a bucurat de prezența autorului, sosit într-o scurtă vizită în România, și de aceea a Excelenței-Sale domnului ambasador Elder Hasanaev, ambasador extraordinar și plenipotențiar al Republicii Azerbaidjan la București. Domnul ambasador a rostit un cald discurs în care a subliniat prietenia între Azerbaidjan și România, întemeiată pe o afinitate culturală specială. Reuniunea a fost moderată cu farmec de poeta Aura Christi, președinta Fundației Ideea Europeană la a cărei editură, condusă de Adrian Potlog, a apărut romanul. Au prezentat meritele scriitorului din Azerbaidjan, tradus acum în 27 de limbi, cu tiraje

depășind în total 20 de milioane de exemplare, traducătorul în română al cărții, Ovidiu Balan și profesorul Kopy Kycyku, traducător în albaneză al lui Abdullaev și al lui Anar, alt scriitor reprezentativ al Azerbaidjanului. Despre roman au vorbit, în urma unei lecturi recente,

Horia Gârbea și Eugen Uricaru, elogiind talentul și inventivitatea prolificului scriitor oaspete. Au fost prezenți numeroși reprezentanți ai corpului diplomatic al Turciei, Cubei, Pakistanului și alți diplomați acreditați la București, lideri ai organizațiilor de prietenie Azerbaidjan-România și ai altor organizații de cooperare culturală, ai comunităților turce și azere din România. Au mai participat membri ai Uniunii Scriitorilor din România, editori și ziariști, un public care a aplaudat cu bucurie momentele acestui eveniment cultural. Aflat în preajma aniversării a 50 de ani, Cinghiz Abdullaev a primit felicitările celor prezenți și a răspuns printr-un scurt și emoționant discurs. Finalul a aparținut poetei Aura Christi care a recitat în onoarea oaspetelui o poezie de Marina Țvetaeva.

Revista revistelor

Alex cel surprinzător ca Andreea și bardul din Bursuceni

România literară 8

La numărul 8 pe 2009, *România literară* ne surprinde plăcut cu un interviu de două pagini cu Emil Brumar. Despre copilăria și adolescența sa, poetul povestește cu mare farmec. Despre anii mai târzii, la fel. De exemplu, ne împărtășește, prin intermediul autoarei interviului, Ioana Revnic, experiența sa de conducător al unui cenanclu numit **Clubul imbecililor**, unde veneau numai fete deștepte de liceu. Și mai recent, fiind internat la Socola (nu ca să semene cu Eminescu, cum s-a insinuat aiurea), poetul ieșea clandestin din spital iar portarul îl amenința cu bulanul necrezând că ar fi medic sau poet, fiind dispus mai degrabă să admită că e Andreea Marin sau Mihai Viteazul. De aici, un bilet de voce, de la medic, conceput ca o adeverință: Se adeverește că scriitorul E.B., fost medic, nu e nici Andreea Marin, nici Mihai Viteazul. Originalul biletului l-ar deține Alex Ștefănescu pentru *Istoria literaturii*, ediția a II-a. Critic pe care nici nu-l știam atât de strângător. Apropos de Alex Ștefănescu, Andreea Marin și Surprize, temutul critic - care împarte tichii de mărgăritar tuturor autorilor loviți de calviție la talent - a inaugurat și el o surprinzătoare rubrică în care răspunde corespondenței primite, inclusiv celor ce îl blestemă să i se usuce mîinile. Foarte interesant este și episodul II al cronicii lui Daniel Cristea Enache la epistolarul dintre Adrian Alui Gheorghe și regretatul Aurel Dumitrașcu.

Porto-Franco publică un număr triplu: pentru ianuarie, februarie și martie în numai 70 de pagini A4. Revista îi comemorează pe Constantin Ciopraga, Lică

Rugină și Grigore Vieru, îl aniversează pe Eminescu cu traduceri în franceză de Paula Romanescu, unele foarte inspirate, dar cu o grafică „eminesciană” de o dulcegărie vomitivă. Liviu Grăsoiu se indignează pe o pagină întreagă de urcarea literaturii noastre, în 2008, „pe culmile ridicolului”. Cine și ce sînt ridicole? „Inepția lui Eugen Negrici intitulată *Iluziile literaturii române*” și abia după ea *Istoria critică* a lui Nicolae Manolescu. Altă ineptie i se pare lui Liviu Grăsoiu faptul că Uniunea Scriitorilor l-a invitat pe laureatul Nobel Orhan Pamuk și „l-a plimbat întrecîndu-se în temenele”. Mai urît lucru ni se pare să nu recunoști valoarea altuia și să n-o poți admira din invidie sau prostie. **Porto Franco**, revista cu tripleți, publică și multă literatură care chiar că suie grăbită pe culmile ridicolului. Poemele de Alina Beatrice Cheșcă sau Cristina Gatachiu sau de M. Luminița Popescu (ce-o fi M. și de ce o fi antepus prenumelui?) sînt, francamente, niște imbecilități, ar fi o lașitate să nu rostim cuvîntul. Ne amuză, însă, un nume de poet care arată clar gustul omului pe care nu te poți supăra: Gheorghe Râmboiu-Bursuceni. Bardul din Bursuceni scrie „poeme haiku hibernale” cam așa: „*Hlamide albe/ Împodobesc pămîntul/ Pîlcuri de omăt*”. Subtil și plin de sevă, ce ziceți? Cumva căruța cu proști a poeziei s-a rupt la Galați? Nici cu proza de pe acolo nu ne este rușine.

Revista **Apostrof** are la numărul 2 din acest an un nou Dosar semnat de Nicolae Balotă și cinci articole foarte interesante despre Matia Corvin și timpurile sale. Cronici foarte ample și serioase, semnate de Gelu Ionescu, Horia Bănescu și alții ne conving că apar o grămadă de cărți demne de stimă și ne umplu de regret că nu le putem citi și necum nu le putem procura pe toate.

Luceafărul

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Asociația
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Director: DAN CRISTEA
Responsabil de redacție: GELU NEGREA

Redacția:
HORIA GÂRBEA
BOGDAN GHIU
SORIN LAVRIC
IOLANDA MALAMEN
STELIAN TĂBĂRAȘ

Colegiu editorial:
RADU F. ALEXANDRU, GABRIEL CHIFU,
LIVIU CIOCĂRLIE, TRAIAN T. COȘOVEI,
MIHAI ȘORA, CORNEL UNGUREANU

Art director: GELU IORDACHE

Coordonator pre-press: IOANA BACALU
Administrație, difuzare: EUGEN CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1
Tel./Fax: (021)-212.79.94 ; Tel: (021)-312.96.93

e-mail: luceafaruldedimineata@gmail.com

www.revistaluceafarul.ro

Banca Română de Dezvoltare -
Sucursala Victoria, București
Cont Lei: RO29BRDE445SV36784884450
Cont Euro: RO25BRDE445SV36784964450

ISSN 2065-7536

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția:
Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază.
Textele trimise către rubrica Posta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

DIFUZARE

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ poate fi cumpărată de la chioscurile RODIPET din București și din țară. În București mai poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

Calendar

11.03.1920 s-a născut Radu Bogdan	16.03.1933 s-a născut Ion Bodunescu
11.03.1929 s-a născut Florin Vasiliu	16.03.1938 s-a născut Andrei Șerban
13.03.1935 s-a născut Romulus Rusan	Velescu
13.03.1935 s-a născut Steliana Covaciu (Stela Covaci)	17.03.1929 s-a născut Micaela Slăvescu
14.03.1955 s-a născut Marta Petreu	17.03.1935 s-a născut Jeana Morărescu
16.03.1936 s-a născut Bujor Nedelcovici	17.03.1948 s-a născut Virginia Mușat

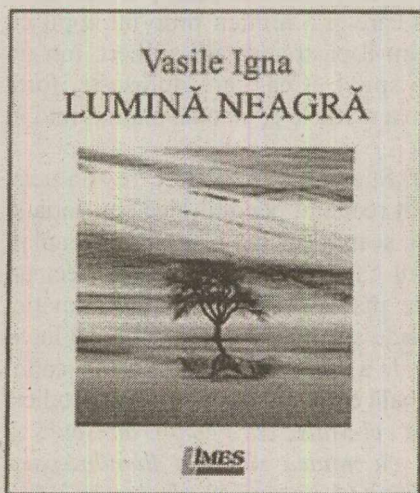
Viziuni din cărțile senectuții

Deși a publicat relativ puțin după 1989, Vasile Igna rămâne un reprezentant de seamă al poeziei șaptezeciste (colecția unde apare se și cheamă „Magister“), distingându-se prin cultura poetică evidentă și bine șlefuită, care îi hrănește versul și meditația, prin gravitate de discurs și tonalitate reflexivă. Temele poeziei, în cazul său, ca și în cazul promoției sale, în genere, sunt teme majore și de densă respirație, legate de naștere și moarte, de o retorică a îndoielii sau de o privire esențializată întoarsă asupra alcătuirilor de bază ale lumii. La Igna, influența lui Blaga se simte mai mult, după cum sunt perceptibile, în toată rostirea lui lirică, semnele stăpânirii de sine, ale controlului și eleganței, ale discreției și năzuinței de a atinge o exprimare quasi-impersonală, eliberată de subiectivitățile prea păstoase sau de impudoriile eului. Cu aceste calități, Vasile Igna abordează, în noul său volum, (o spun eu însumi cu pudoare) asalturile, crispările și angoasele ultimei vârste: „Oase de pește au înghețat/ pe pagina albă a zilei./ litere cu care vom scrie cărțile senectuții“. Poetul își alege drept motto al cărții un citat din cvartetul lui Eliot, *East Coker* („La început îmi e sfârșitul“). Ar fi putut, la fel de bine, să apeleze și la alte versuri sugestive de acolo, pe aceeași temă, a senectuții, cum ar fi acestea: „Bătrânii se cade exploratori să fie./ Aici sau acolo, n-are importanță“.

Cu citatul din Eliot se încheie și primul poem din volum, fără titlu, care constituie și cea mai bună introducere în materia acestuia. Ca multe din poemele lui Igna, poemul debutează blagian, printr-o imagine concretă, luată din lumea animală („Ca un ied coborând în așternutul de paie al staulului“). Se naște astfel ziua, ca o vieteate, „părăsind placenta întunecată a nopții“, „chircită și cu picioarele tremurânde“, cu „trupul firav“, pe care și-l scoate cu greu, ca în chinurile facerii, din „mlaștina beznei“. Mult timp, poetul a văzut în lumina albă a zilei „culoarea speranței, a învingătorilor și a păcii“. Lucrurile s-au schimbat acum, și din motive care ni se spun, deopotrivă cu altele pe care le intuim ori le presimțim, lumina albă s-a convertit într-o lumină neagră: „Acum știu că albul ei e dansul haotic al crepusculului./ murmurul bezmetic al celulelor./ inelul obscen al/ anilor, brațul de aur coclit al neputinței. Nu mai cred în șerpuitul ei de felină, în privirea ei de somnambulă/ inocentă, în surâsul ei vinovat de fecioară/ abandonată. Ca un foc negru, ca o flacără de catran/ ard ochii ei în cuibul îmbălsămat al anotimpului, în/ rama roasă de carii a vârstei. Nu-mi cere să mă/ resemnez și să fiu fericit. Condeiu e obosit și scrie șire/ fără de sens/ in my beginning is my end“.

„Rama roasă de carii a vârstei“ așează raporturile poetului cu lumea într-o altă perspectivă. O perspectivă dramatică, dar nu neapărat deznădăjduită, o viziune întunecată asupra lucrurilor, un aer de oboseală și de inconfort, o senzație de limitare, de îngustare a posibilităților și a câmpului de acțiune își pun amprenta pe mai toate versurile din volum. Viața are alt gust, iubirea o altă dimensiune, fericirea o altă culoare, libertatea un alt spațiu, durata un alt înțeles, moartea un alt chip, natura o altă semnificație. Reușita lui Vasile Igna constă în figurarea convingătoare din punct de vedere poetic a acestor noi relații cu sine și cu ceilalți, în imaginarea metaforică a stărilor de spirit obsesive (frica, remușcarea, insomnia), în configurarea unui peisaj psihic original, adaptat la „exodul și cadențele marșului“ sau dominat de un „soare negru ce răspânda întuneric și frig“. Vasile Igna explorează, ca să folosim cuvintele lui Eliot, spațiul senectuții și modul cum acesta se inserează în lume. O trecere în revistă a unor imagini din cele mai sugestive ne va lămurii mai bine și asupra temelor vehiculate în volum și asupra calității discursului care îl animă.

Astfel, viața își dezvăluie acum, pe toate căile, fragilitatea teribilă („viața e un foc de paie pe care-l stinge/ roua, pe care-l tulbură răsuflarea licuri-

VASILE IGNA,
Lumină neagră,
Editura Limes,
2008,
84 de pagini

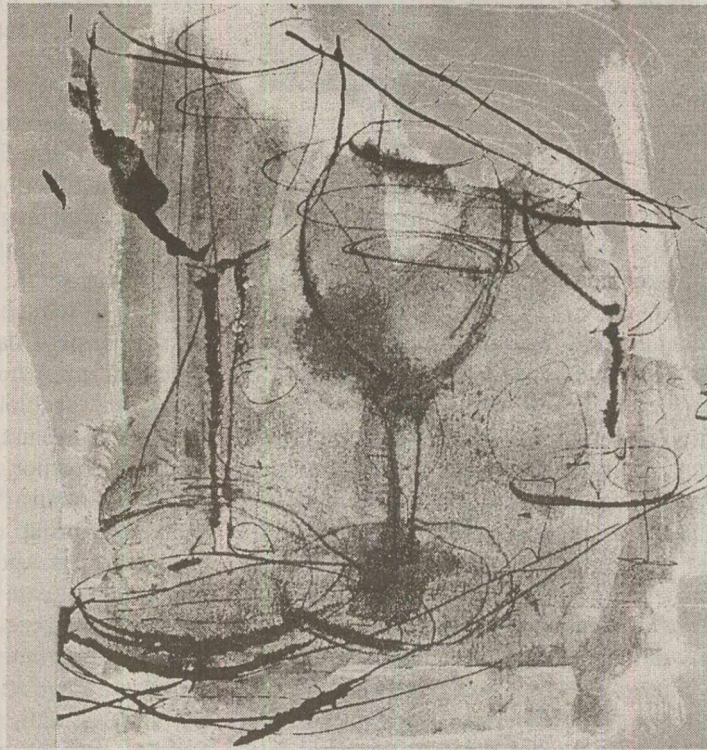
cilor“). Focul mic al vieții e în permanentă primejdie de a se stinge, căci „abia de-l întetește câte o întâmplare fericită“. Trupul vorbește „despre trecut, despre captivitatea lui învăluită în culorile pubertății“ sau „măsoară distanțe abstracte./ meridianele anilor, împovărătoarea lor aritmetică“. Cuvintele produc teamă sau se înghesuie într-un discurs fără sens, al omului singur: „Acum pot vorbi singur, mă ascultă doar strămoșii/ceilalți au murit, își caută sufletele/ prin ruinele cerului./ Aprind felinare, spun cuvinte anapoda“. Iubirea se adevărește a fi „ademenitoare și senzuală“ ori un vestigiu „din vremea verii uitate-n ungherele cărnii“, iar fericirea e „epuizantă, un experiment ratat“. Omul însuși duce cu sine „al sufletului orb pelerinaj/ și-a trupului îngustă poartă“. Într-o încercare de-a uita totul, poetul trebuie să accepte că „frumusețea e o menghină fără vlagă/ o unealtă ruginită./ cine știe, poate rana/ indolentă a Monstrului“. Timpul a devenit lipsă de timp („Nu mai e timp în mijlocul timpului/ golul istoriei aduce nori de praf/ cerul vorbește singur ca un bătrân/ cu mințile răătăcite“), câtă vreme viitorul indecis („adică totul, adică nimic“) se înfățișează ca un „strămoș convalescent“, ca o „lampă ce se stinge cu capul pe umărul meu“. În schimb, remușcarea face „din trunchiul zilei rumeguș și-l amestecă în colbul obscen al nopților“, iar frica se strecoară în pat, „ca și cum ei/ i-ar fi fost hărăzit/ locul călduț de la periferiile inimii“, întinzându-se acolo „ca o ferigă monstruoasă“. „Vocea ei cucerește colțuri obscure, mărire viitorului,/ pământul umilit al nopții“.

Frecvente sunt, firește, metaforele morții („Moartea face pui“), ale întunericului și înghețului, ale închisorii („Ești liber./ și gârbov în văile strâmte ale dimineții./ un melc ghemuit în ghebul cochiliei“). Apar câteva simboluri, cum ar fi „Doamna Neagră“ („o păpușă de cârpe, cu coronită de păpădie“), care așteaptă în mijlocul vârtejului făcut de apele întunericului, sau „Racul Negru“ ce „trece Râul de-a-ndoaselea“. Poezia lui Vasile Igna e gravă, apăsătoare și prin misterul ei totuși, nu întotdeauna explicabil, dar ținând de fantastic, care iese, precum un abur, din imagini concrete: „Sub ierburile lui iunie stau ascunse dealurile/ și culcușul vulpii. Se duc, vin norii și/ curg văile în sus și în jos./ pânda e oarbă./ Nimeni nu le știe numele./ eu umblu singur./ scotocind labirintul dicționarului./ Sus cântă mierla și se aprind cu raze/ penele porumbiței./ Coboară duhul ei alb în Grădină./ fluturi galbeni/ se așează pe flori galbene./ cei albi pe sângele amurgului./ În pustiul de-alături/ înfloresc osemintele strămoșilor./ un soare dulce usucă răni proaspete./ la cina înțelepților povestesc/ tâlharul și vameșul./ Doamne, trebuie/ să fii obosit de atâta minciună./ Cine să mai știe cine a ridicat zidurile casei./ ferestrele ei dau spre noapte./ focul e stins în cămin./ Sub ierburile lui iunie, eoul pașilor/ trezește morții cei tineri“.

Misterioasă în cuprinsul volumului e și figura simbolică a „Mijlocitoarei“, căreia poetul i se adresează în dialog sau căreia îi consemnează ade-

seori vocea. Mijlocitoarea, de pildă, îi șoptește poetului, cu „voce mică“, precum într-un film sau ca într-o iluzie ficțională, aceste cuvinte de auto-prezentare: „Eu sunt Mijlocitoarea, eu deschid calea bălăriiilor să/ înainteze spre capătul drumului, eu îți adulmec/ zilele și pun gaz pe foc. E un truc milenar acesta./ furișat în cutele timpului/ ca acrobatul în chingile fricii“. Ce reprezintă această figură care joacă, într-un fel, rolul unei „voci“ personificate? Este greu de spus, datorită atributelor derutante, uneori chiar contradictorii, ce o întovărășesc. De pildă, de aflat pretutindeni, Mijlocitoarea este deopotrivă proteiformă („Poți fi un vas o ulcea de pământ/ o amforă plină cu semințe de rodie/ poți fi orice, nimic nu se schimbă“). La fel de enigmatic, „Doar ochii ei se deschid/ la întâmplare, doar/ buzele sale spun vorbe/ ademenitoare și fierbinți“. Este cea care „duce totul și nu lasă neprevăzutului „decât o dâră subțire de suflet“. În privința caracteristicilor fizice, i se poate admira „armonia perfectă a liniilor de curtezană nubilă“. Are un mers ca „pe picioare de sticlă“ sau un „mers legănat“ ce „sfidează prudența“, dar lasă în spate și o urmă de copită de lemn, înnoptând „pe unde-apucă“. Părul îi este ca un crâng, „plin de păsări și viespi aurii“, surâsul ei e „imemorial“, fiind totodată iubitoare de arhaisme și mamă a neologismelor. Un alter-ego al poetului („Pe tine te ucizi/ când mă omori pe mine“), viața Mijlocitoarei e, de asemenea, indefinibilă, mai mult o absență decât o prezență: „O liniuță asta e viața ta/ o cratimă un șarpe ce-și devoră coada/ și trece puntea spre mine“.

Să fie aceasta poezia, inefabilă și concretă, apărând mereu sub înfățișări neprevăzute, surprinzătoare, capricioase? „Vocea“ poeziei care se mulează pe toate formele, interpretând toate partiturile? Am sentimentul că se poate și așa dar și altfel. În orice caz, poetul găsește în această figură o voce intermediară în retorica discursului său. Este modul său, preferat aici, de a-și construi adresarea. **19 cântece pentru înșelat timpul** încheie remarcabilul volum de versuri al lui Vasile Igna. Găsim aici poeme rimate, de tonalități diferite, de la aceea a psalmilor la jocul cântecelor de copii. Ele reiau câteva din întrebările și îndoielile exprimate în

poemele precedente, într-un limbaj însă mai aerian: „Poate că, totuși, iată, nu-i vremea și nici rândul/să trec cu luntrea râul îngust dinspre apus/ și să mă bucur singur că doar pe el văzându-l/ am desfăcut fuiorul de nori, acolo sus“. Mă întreb, probabil odată cu autorul, ce audiență mai găsește această poezie, vălurită de reflexivitate, în rândurile noilor generații.

Un vid umplut cu fleacuri

FELIX NICOLAU

M-am întrebat care ar fi fost soarta unui roman cum este **Cântec de leagăn** (Lullaby), Polirom, 2007, dacă Chuck Palahniuk s-ar fi născut în România. Probabil că ar fi sfârșit în coșul de gunoi al vreunei edituri, asta dacă scriitorul n-ar fi scos bani din buzunar să-l tipărească. Pentru că romanul este prea ciudat, prea fracturat, prea ideologic în revolta lui contra ideologiilor postmoderne. Un roman new age epileptic, mult mai spectaculos decât **Fight Club** și chiar puțin mai limpede, deși limpezimea este ultimul lucru care i s-ar putea „reproșa” lui Chuck Palahniuk.

Unul dintre acele romane care pleacă de la o idee și în funcție de care re-formulează lumea, simplificând-o demonstrativ. Nu sunt fan al acestui tip de literatură, dar trebuie să admit că scriitorul american reușește să rămână spectaculos în pofida mulțimii copleșitoare de ingrediente cu care lucrează. Stilul este același din **Fight Club**: eliptic, sacadat, din loc în loc fiind intercalate enumerații năucitoare prin erudiția lor.

Un cântec de leagăn, de fapt un poem dintr-o antologie de versuri pentru copii, care ucide nu numai când este citit, dar și la simpla recitare mentală. Patru personaje bizare străbătând Statele Unite în căutarea exemplarelor antologiei, pentru a smulge și distruge pagina cu pricina. O lume în așa hal intoxicată, încât și poezia pentru copii a devenit dăunătoare. Era manipulării prin distracție și a golemurilor, a carcaselor fără suflet: „*Cu toții suntem băntuții de ceva și băntuim la rândul nostru*”. Este povestea lui Helen Hoover Boyle, cincizecena cu păr și haine roz, cu pietre prețioase pe toate degetele, cea care vinde conace stăpânite de fantome, pentru a le recupera pe un preț de nimic. Cea care zgârie

cu inelele mobile de stil, pentru a le cumpăra, mai apoi, aproape gratis. Cea care și-a nimicit propriul copil cu descântecul, iar acum îl păstrează, alb și inert, într-un incubator dintr-un spital. Cea care folosește forța descântecului pentru a ucide la comandă, plătită fiind în ametiste.

Este povestea lui Streator, jurnalistul care și-a ucis, tot din greșală și tot recitând poemul-blestem, soția și copilul. Nedându-și seama de ceea ce s-a întâmplat, face sex cu cadavrul cald al soției. Jurnalist, deci un releu care transmite mai departe gunoiul informației imunde, Streator ucide pentru că e exasperat de incapacitatea oamenilor de a nu face zgomot. Inutil – capul răutăților, cel care spală creierele, este The Big Brother: „*Acesta este Fratele cel Mare, care cântă, dansează și te îndoapă, pentru ca mintea să nu-ți flămânzească niciodată într-atât încât să-nceapă să gândească*”.

Creiere umplute cu o informație parazitară și cu un insașiabil apetit pentru putere și posesie. Mona Sabbat, secretara lui Helen, organizează sabaturi vrăjitoarești în apartamentul ei. Stridie, vrăjitor amator și el, expune teoria după care fauna și flora locale au fost distruse de importurile aduse de coloniști. Nimic autentic nu a supraviețuit. A învins specia carnivorelor pitice. În sprinjurul tuturor acestor teorii se aduc argumente istorice și culturale foarte serioase. Romanul ajunge să înglobeze, astfel, minitratate de magie, de mineralogie, de biologie și de botanică. Erudiția este contrapunctată de maxime sarcastice, îndreptate împotriva perversității și stupidității lumii: „*Adam și Eva n-au fost decât niște căței pe care Dumnezeu i-a părăsit pentru că erau prea proști ca să-i poată dresa*”.

CHUCK PALAHNIUK
Cântec de leagăn
Editura Polirom, 2007

Către final, cartea devine din apocaliptică suprarealistă și tragic bufonă. Umorele sec și crud este magistral stăpânit de autor. Helen intră în corpul unui sergent mustăcios și-l violează pe Streator, dar și ea ajunge să fie posedată de Stridie. Identitățile ajung interșanjabile, ajung identice. Dacă în **Fight Club** motivul posedaților era folosit pentru proiectul anarhist, aici el contribuie la un eșafodaj literar exasperant și absurd. Nici măcar conspirația anarhistă nu mai are sens. Sfârșitul postmodernității înseamnă isterie misticoidă, publicitate plusată până la anti-publicitate și globalizare mentală. Probabil Chuck Palahniuk este mai pesimist decât Houellebecq care, cel puțin, întrevedea posibilitatea unei insule. Și oricum, la romancierul francez plictiseala și rutina au ca antidot sexualitatea. Problema începe din momentul în care frumusețea fizică este desfigurată de bătrânețe. La Chuck Palahniuk vidul semantic este total, însă spectaculos, pentru că e împănăt cu acele *difficiles nugae* de care pomenea Odobescu al nostru. Un vid umplut cu fleacuri – portretul lumii noastre!

Și o laudă pe deplin meritată pentru excelența, expresiva traducere a lui Radu Gârmacea.

Morți succesive în istoria ideilor

OCTAV EUGEN POPA

pare, deocamdată, amăgitor. Matei Călinescu este unul dintre autorii care propun (în „**Cinci fețe ale modernității**”, dar nu numai) alternativa provizorie: explicația. Mesajul lucrării pare: „să înțelegem bine modernismul, avangarda, decadența, kit-sch-ul și postmodernismul... și mai vorbim dup-ai-a”.

Totul pare să fi început în Evul Mediu, unde regăsim primele accepții ale conceptului de modern. Este, însă, o formă învechită a unui termen care, în mod bizar, funcționa fără distincția față de „antic” sau „clasic”, fără a implica vreo schimbare și, cu atât mai puțin, fără conștiința ideii de progres. O schimbare majoră s-a petrecut după Renaștere, dar nici acum încărcătura polemică nu pare dusă până la capăt: „modernii” secolulelor XVI-XVII credeau în aceeași măsură într-un sistem (clasic, antic) al valorilor, ceea ce-i despărțea față de „tradiționaliști” fiind doar conștiința unei superiorități cantitative. Rapid spus, „Querelle des Anciens et des Modernes” era un fel de „care sare mai sus”: modernii câștigau prin aceea că aveau de partea lor rațiunea și argumentul creștin („anticii nu avuseseră revelația adevărului lui Cristos”), dar și unii, și alții erau convinși de justetea unei asemenea competiții (atingerea unui Frumos, a unui Bine, a unui Adevăr, toate imuabile și unice).

A doua modernitate (cea „pe bune”, pare-se) a apărut în secolul al XVIII-lea ca un mesaj critic la adresa premiselor neoclasice. S-au denumit romantici și au postulat: raționalitatea, perfecțiunea și imitarea unui ideal de perfecțiune sunt „academisme” inutile, noi punem în

prim-plan imaginația, ruperea de istorie, credința în experiență și, mai presus de toate, actualul, prezentul. Apar, astfel, cele două modernități: modernitatea #1 (cu civilizația, progresul, materialismul, rațiunea, filistinii și burghezii ei) și modernitatea #2 („l'art pour l'art”, „epatez le bourgeois”, gratuitate, imaginație, romantism, revoluție, cu boemii, nonconformiștii și utopicii ei).

Avangarda, în acest context, n-ar fi decât o modernitate avansată, „*viziunea radicalizată și puternic utopizată a modernității*”, sensul militar și politic dând artistului (poetului, filozofului) o funcție socială, ușor dubioasă. Ea a devenit și mai dubioasă când a fost preluată un secol mai târziu de „noua avangardă” (anii '60), într-un context de toleranță culturală generalizată – de care vorbeam în primul paragraf – și, deci, a lipsei dușmanului tradiționalist. În ciuda acestui derizoriu pe care Matei Călinescu nu se ferește a-l numi „*rizibil*” (datorită conformismului de a fi nonconformist), avangarda a avut un scop precis: a încheiat, de fapt, perioada umanistă a istoriei începută în Evul Mediu și desăvârșită de Iluminism. Retorica umanismului, spune autorul, trebuia eliminată, Omul trebuia înlocuit cu Supraomul (Nietzsche) sau cu Omul Nou (Marx). Romantismul decadent (utilizarea abundentă a descrierii, preeminența detaliului, imaginația amăgitoare) trebuia înlocuit.

În al Doilea Război Mondial, civilizația occidentală modernă, în toate declinările ei prezentate mai sus, și-a „*scos la iveală brutalitatea*”. Pasul firesc, o mini-

apocalipsă prin care anunțăm că „*modernitatea cea rea a murit*” și o mini-renaștere: una mai puțin criticabilă – postmodernismul (concept inventat de Arnold Toynbee), și una eminent negativă – kitch-ul. De aici încolo, discuția nu poate găsi un sfârșit convenabil, căci – mai mult sau mai puțin – trăim fenomenele respective. Dacă posmodernismul are îndeajuns conținut cultural încât să fie „*luat în serios*”, dacă tratarea cu ironie și relaxare a „*marilor povestiri*” (Cunoașterea iluministă, Spiritul hegelian, Societatea marxistă și Libertatea capitalistă) și tăcerea avangardei se pot subsuma unei analize, kitsch-ul apare mai degrabă ca modă, ca un simptom adiacent societății de consum, o chestiune teribilă prin amploare, dar infimă, căci e efemeră.

Chiar și în urma unei schițe evazive cum este cea de mai sus, nu putem să nu observăm, alături de autor, că dacă ar fi să căutăm un numitor comun al ideilor, acesta este paradoxul. Modernitatea e anti-modernă prin doctrina împotriva progresului (burghez) și modernă prin atașamentul față de inovație (spirituală), avangarda – am arătat – înseamnă „*conformismul nonconformismului*”, decadența e, în același timp, romantică (individuală) și clasică (concepția inferiorității devenirii în fața Ideii – la Platon). În sfârșit, kitsch-ul e, în același timp, legat de nevoia de democrație și nevoia de stratificare („*coborârea standardelor*” – Tocqueville și „*necestiatea disperată de a scăpa de uniformitate*” – Adorno), iar postmodernismul, în același timp, reacționar și conservator prin atitudinea sa de întoarcere (chiar cu intenții revizioniste) către trecut.

Acum, că știm mai bine toate acestea, putem trece la praxis?

MATEI CĂLINESCU
Cinci fețe ale modernității
Editura Polirom, 2005

Imediata apropiere a unei apocalipse este ceva cu care omul se poate obișnui. Relativismul valorilor culturale, „culturalizarea” consumului și succesul general al nimicniciei, toate acestea sunt „*concepte surdo-mute*” (J.L. Nancy), imprecise, îndeajuns de imprecise încât să stârnească, în cel mai bun caz, un vaiet pilduitor. Desigur, nu lipsesc profeții îngroziți, scepticii de serviciu și denunțătorii, dar împreună alcătuiesc o breaslă în vădită inferioritate numerică. Poți, de exemplu, căpăta un soi de agitație citindu-l pe Baudrillard și a lui „*neo-cultură generalizată, unde nu mai există nicio diferență între un magazin de mirodenii fine și o galerie de pictură, între Playboy și un tratat de paleontologie*”. Atitudinea față de sfârșitul lui Dumnezeu, sfârșitul Rațiunii, sfârșitul Culturii, sfârșitul Ideologiilor și tot felul de alte sfârșituri este însă, curios, o bucurie. Bucuria de a fi puțin bolnav, căci, câtă vreme boala nu se instalează complet, ea „*e, îndeobște, relativ palidă*”.

De aceea, singurul demers real în această acceptare generală nu poate avea vreo dimensiune sau finalitate practică. A încerca să schimbi rezultanta prin acțiunea încăpățanată a unor vectori contrari

Scrisori despre căderea în golul interior

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Am primit, cu întârziere, volumul „Scrisori de la capătul zilelor“ de la Editura Compania, via Ierusalim. Adică dăruit de Leon Volovici, destinatarul uneia dintre scrisori, cu care m-am împrietenit într-o călătorie prin Țara Sfântă, unde, grație prietenilor noștri comuni Lucian Raicu și Sonia Larian, m-a așteptat ca și cum ne-am cunoaște de totdeauna.

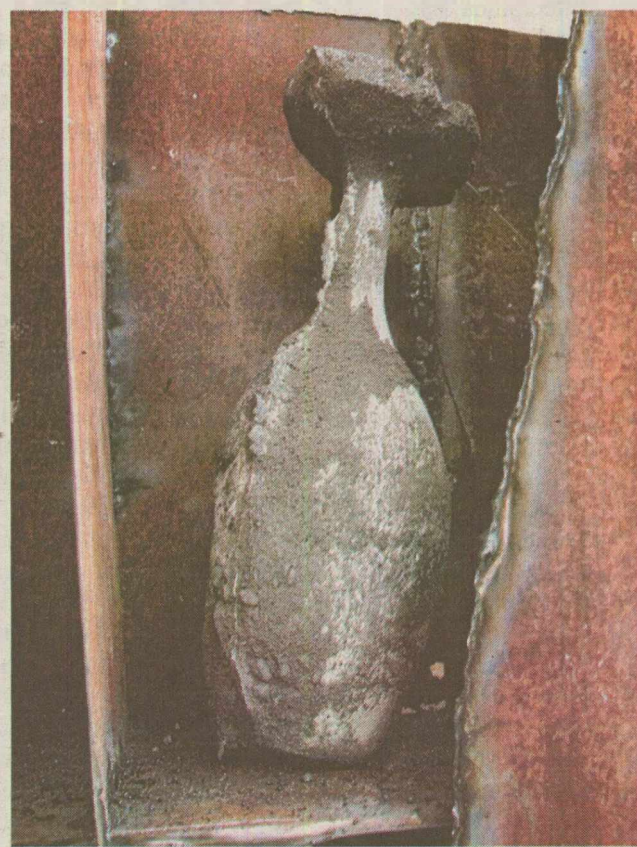
Cu Florin Mugur nu pot spune că am fost prietenă, dar l-am cunoscut destul de bine pentru că am lucrat împreună la Revista Argeș, iar mai târziu, când era la Cartea Românească, mi-a fost redactor la volumul „Călătorie spre mine însămi“, apărut în 1987. Adică după scandalul produs de „Urcarea muntelui“, când cenzorii erau cu ochii pe mine cât cepele. Lucru care ar fi contat pentru oricine și-ar fi asumat răspunderea de a mă publica. În una dintre convorbirile pe care le-am avut cu el la editură, Mugur, care știa foarte multă carte, mi-a spus: avantajul tău față de mine nu e că ai fi citit mai mult, ci că nu ai citit cărțile proaste, care ne-au lăsat sechele adânci în creier celor din generația mea. Acum, când îi citesc scrisorile de la capătul zilelor, constat că nu era marcat doar de existența acelor sechele care și-au pus amprenta pe felul său de a gândi, ci și de faptul că a scris poezii în favoarea comunismului. Dar ținea să precizeze că a făcut-o din convingere și numai în faza de început; apoi, a mai scris poezii proaste, dar nu aservite unui regim în care nu mai credea.

Îmi veți spune că și Nina Cassian a spus că a scris versuri pe linie din bună-credință. Dar mărturisirile ei din „Memoria ca zestre“ nu sînt făcute de pe poziția omului silit de împrejurări să constate că s-a aflat în eroare. Faptul că a ales libertatea atunci când au dispărut privilegiile pe care le-a avut nu constituie un argument în favoarea sa, ci dimpotrivă. Iar declarația că ea a iubit partidul, dar partidul nu a iubit-o pe ea e falsă și provocatoare. Spre deosebire de Nina, Mugur rupe din sine și se rănește mortal vorbind despre concesiile făcute în cărțile sale și despre faptul că - sub dictatură - munca de redactor îl obliga să fie și cenzor.

Discuția despre cartea la care mi-a fost redactor, făcută înainte de a trimite manuscrisul la adevărata cenzură, a avut loc la el acasă, într-o zi în care soția sa, Iulia, rusese la dializă și era istovită de oboseală. Oricît aș fi vrut să-mi apăr pînă la capăt punctul de vedere, în condițiile date nu se putea. Dacă îmi aduc bine aminte, dăduse la o parte vreo 7-8 tablete și articole, cu care nu era de acord, și-mi făcea observații punctuale pe încă vreo 10-12. După o pauză de lucru, în care el s-a îngrijit de Iulia, iar eu am revăzut textele scoase și pasajele puse sub semnul întrebării, a revenit și mi-a spus ușor încurcat: nu te supăra pe mine, dar eu sînt evreu și mi-e frică. I-am răspuns pe un ton alb: eu nu ți-aș spune ție, în nici un caz, că ești evreu, dar te rog să nu-mi spui nici tu mie, cînd e vorba de cartea mea. Nu mi-a luat-o în nume de rău, ci ne-am întors la discuția pe texte. A mai cedat el, am mai cedat și eu, cartea a mers la Consiliul Culturii, unde a avut parte de un lector mai blînd decît alții, s-a întors doar cu cîteva observații și a plecat la tipar. Am respirat ușurată, dar, peste vreo două luni, cînd am primit șpalturile pentru corectură, am constatat că lipseau anumite pasaje. Am revenit la manuscris și am văzut că fuseseră tăiate cu carioca, iar acolo unde trebuia făcută legătura erau scrise, cu aceeași linie groasă, cîteva cuvinte. Am mers să discut cu Liviu Călin, care era redactor-șef, să aflu ce s-a întîmplat. Constatînd că scrisul era al lui Mugur, care nu se afla la editură, m-a întregat: nu ți-a spus că a mai intervenit în text după ce s-a întors cartea de la cenzură? Dacă nu ți-a spus, pune înapoi ce a tăiat, pe răspunderea mea. Lucru pe care l-am făcut. Nu știu dacă Mugur a mai recitat cartea și a văzut. Știu însă că s-a bucurat, ca de o victorie obținută împreună, de faptul că volumul acela a avut o receptare nesperat de bună. În pofida faptului că era fricos - așa cum mărturisea el însuși, cînd încerca să te faci să mai renunți la ceva -, avea o generozitate rar întîlnită cînd era vorba de lucrurile esențiale pentru un scriitor. Pentru el, apariția unei cărți bune de care a răspuns nu constituia doar o bucurie, ci și un mod de a-și justifica existența. Dar...

vedere că, într-o scrisoare adresată lui Virgil Duda, după ziua de 1 iunie, în care a murit Iulia, spunea: „Eu aveam un țel, să mențin un om în viață, uriaș țel“.

Am trecut de două ori prin asta și știu ce înseamnă să lupți ca să poți ține un om în viață și cum te prăbușești după ce totul s-a terminat și trebuie să-i supraviețuiești. Într-un fel, a te ține în viață pe tine, în condițiile date, poate să fie și mai greu. Fiindcă problema nu se pune doar să-ți menții funcțiile vitale - cu alte cuvinte, să viețuiești -, ci să redobîndești sensul vieții. Care, în ultimă instanță, constă în bucuria simplă de a trăi. Or, Mugur vorbește chiar despre pierderea ireparabilă a acestei bucurii.

Într-o scrisoare adresată lui Leon Volovici, la 1 august 1989, el spune: „Știam că la un moment dat Iulia, bucuria mea, va muri. Speram că o să i-o iau înainte măcar cu un ceas. N-a fost să fie. Și viața mea s-a golit. Nu am putere să fac decît lucrurile pe care mi le impune - fără sens, acum, pentru mine - mecanismul vieții. Le fac. Atît. Să călătoresc, să fac vizite în țară sau străinătate? Să-mi înșel ori să-mi alin durerea? Să lupt împotriva golului din viața mea? Întrebări. Răspunsul e nu. Adică să uit cît mai repede? Cu ce drept? Am senzația că aș jigni-o pe cea de care m-am rezemat - și pe care am rezemat-o, da, era chinuita mea satisfacție, era rostul meu - timp de 32 de ani“.

La starea sa de apăsare, din care n-a mai avut puterea de a ieși, a contribuit și ce s-a întîmplat după evenimentele din decembrie 1989. Fiindcă într-o scrisoare din ianuarie 1990 către Mircea Iorgulescu spunea: „Bănuiam că va urma o perioadă scurtă de reculegere și examene de conștiință. Veșnica mea naivitate de apolitic. S-a ridicat la orizont o Lună în formă de cașcaval și a urmat o năvală (la care nu au participat toți oamenii de calitate, dar mulți dintre ei la cașcaval - la cașcaval muscal! la cașcaval birjar!) care nu m-a mirat, dacă mă gîndesc bine, dar a avut asupra mea un efect paralizant.“ În condițiile date, singura satisfacție rămîne cea legată de munca de redactor: „Am putut să semnez în liniște un număr peste măsură de mare de manuscrise rămase pe masa mea de lucru pentru că nu mă înduram să le cer autorilor modificări ucigașe. Am făcut deci, cu bucurie, treaba unui redactor adevărat, iar nu a unui redactor-cenzor, cum fusesem obligat să devin în ultimii ani“. Dar această satisfacție - care oricum nu era de natură să-i justifice existența - era minată de faptul că editura nu avea hîrtia și fondurile necesare pentru a trimite cărțile la tipar. În plus, era silit să constate faptul că a scăzut în mod dramatic interesul pentru cultură. Și dacă singurele motive ale dezamăgirii...

Iorgulescu, el spune: „Unul ca mine - care nu vrea cu nici un chip să se socotească nici erou și nici victimă (toți ceilalți au murit în Piața Universității, unul n-a scăpat cu viață, și profită din plin bieții morți), care regretă profund multele sau puținele concesi pe care le-a făcut pentru a fi în stare să le facă bine altora, dar și sie (nu uita că și tu ai făcut, mon cher; să fim măcar noi doi onești!) și care nu socotește că a realizat atît de multe lucruri pozitive cîte putea face și nici o atitudine integră, de om cu caracter, nu a avut tot timpul, unul ca mine nu are ce căuta lîngă domnii redactori-șefi...“

Această delimitare de cei care se grăbesc să iasă încă o dată în față, așa cum s-a întîmplat și la alte răscruci ale istoriei, dovedește că nu era chiar atît de detașat de ce se întîmpla în jurul lui, iar asta îi agrava starea de apăsare prin care trecea. Dar nu și luciditatea. Pentru că diagnosticul pe care și-l pune e clar și precis: „Problemele mele sînt două: singurătatea (cu o consecință în plan social: nimănui nu-i mai pasă cît adevărat de mine) și o mare nesiguranță cu privire la (ai să rîzi!) la literatură“. Ca, mai departe, să se întreb pentru cine să scrie: „Pentru eternitate? Fac ceva pe eternitate! Pentru păpîcă? Ei, da, pentru păpîcă. Dar recunoaște și tu că e o situație jalnică“. E de prisos să spun că, dacă nici în ce se întîmplă cu lumea în care trăim, nici în literatură nu mai credea, era greu de sperat că va redobîndi puterea de a merge mai departe.

Într-o altă scrisoare adresată lui Mircea Iorgulescu, la 13 martie 1990, își pune întrebarea: „Să aștepti alegerile? Bine, le aștepti, dar între cine și cine să alegi? Pentru mine, zău, era mai simplu: alesesem moartea. La 1 ianuarie, cînd se împlineau 6 luni de la moartea Iuliei și era ziua ei de naștere, eram hotărît să termin“. După cum s-a putut constata, nu era totuși chiar atît de simplu să aleagă moartea. Cum nu a fost nici pentru alții, care și-au fixat data la care ar fi urmat să termine. Cînd scriu acest lucru mă gîndesc la Emil Ivănescu, care și-a amînat sinuciderea pentru un concert, dar și-a pus totuși capăt zilelor, cînd nimeni nu mai credea că o va face.

În ultima scrisoare, din ianuarie 1991, adresată tot lui Mircea Iorgulescu, căruia îi datorăm apariția acestei cărți de un dramatism rar întîlnit, Florin Mugur spunea: „Nu am putere să-ți scriu acum despre mine. TOTUL STĂ. Sînt lipsit pînă și de curajul de a mă sinucide. Sentimentele - bune (ca și inexistente) și rele (tot atît de rare: eu m-am situat într-un con al indiferenței, pentru că îmi displace - bătrînețea! - tot ce se întîmplă, indiferent dacă e guvernamental sau vișăvercea), sentimentele, deci, sînt obosite și încărcate de o lehamite față de care ceea ce știai tu este un fleac“. Această oboseală de tot și de toate nu e străină de faptul că a trăit o vreme cu gîndul sinuciderii. Cioran a putut să reziste pînă la adînci bătrîneți, fiindcă pentru el problema sinuciderii era una de ordin teoretic. Ideea că poți încheia totul atunci cînd vrei tu nu constituia pentru el un pericol, ci mai curînd o supapă care îl ajuta să suporte viața așa cum este

Prin contrast cu scrisorile lui Florin Mugur, care se plîngea că nu are nici măcar puterea de a se sinucide, mi-a revenit în minte o pagină de jurnal a Gabrielei Melinescu, din care am aflat că în familia ei au existat trei sinucideri. Dată fiind încărcătura greu de purtat a acestei eredități, ea sfîrșea prin a spune: eu a trebuit să mă agăț cu amîndouă mîinile de viață! Fraza asta simplă și cuprinzătoare, care a țîșnit aproape de la sine, m-a obsedat multă vreme. Nu fiindcă ar indica o cale de salvare general valabilă, ci fiindcă m-a făcut să înțeleg de ce i-a reușit Gabrielei poezia axată pe frenezia vieții și pe bucuria de a trăi. Spre deosebire de ea, Mugur s-ar fi agățat cu amîndouă mîinile de moarte, dar îi lipsea curajul necesar. Pentru a urmări acel țel uriaș de a ține un om în viață, trebuia să aibă puterea de a se ține în viață și pe sine. Și s-a ținut, cu niște eforturi care l-au epuizat. Apoi s-a prăbușit și cred că nimic n-ar fi putut să-l facă să-și depășească oboseala de moarte despre care vorbea, pentru a se ridica de la pămînt și a porni de unul singur la drum în căutarea sensului pierdut.

Poem pentru Ierusalim

GABRIEL CHIFU

P
U
Z
Z
L
E

Pentru mine, Ierusalimul este, în primul rând, o realitate mentală - o imagine obsedantă, o viziune, pe care le-am transferat în poezie: „cerurile erau căzute-n somn/ apele clipeau adormite și ele./ eu mă ridicasem de la pământ./ așa suspendat dormeam și eu./ visam/ un câmp nemărginit// pe care treceau miriade de furnici./ ele își croiseră cărare/ printre firele de iarbă colosale./ o cărare de la Ierusalim până în creierul meu./ fiecare furnică purta în spate/ câte o fărâma de zid./ desfăcuseră cetatea în părți infinitezimale/ și veneau s-o reclădească în creierul meu./ apoi a sunat ceasul, tornadă/ și ne-am trezit toți.” Cu mult timp înainte de a le vizita, am visat cetatea și templele Ierusalimului.

Altfel, ca destinație exterioară, Ierusalimul înseamnă un loc unde oricine s-ar cuveni să ajungă o dată în viață pentru a se înțelege pe sine: și adeptul iudaismului, și al islamismului, și credinciosul creștin; și poate chiar ateul. După ce ai bătut drumul Ierusalimului multe lucruri devin limpezi, ceața se ridică de pe privire.

Dacă ai norocul să fii la Ierusalim la mijlocul lunii februarie, casele învelite toate într-o piatră alburie (ce regulă simplă, câtă coerență arhitectonică, câtă soliditate și frumusețe asigură ea ansamblului urban, de ce n-or prelua-o și edilii bucureșteni!?) vor străluci în lumina subțire. Te vor întâmpina pomi înfloriți, care, în reprezentarea ta de european trăitor într-o climă temperat-continentală (de aceea, ușor ignorant și mereu surprins în acest nou mediu geografic) îți vor părea niște zarzări sau corcoduși, dar ți se va spune că sunt aluni în floare. Te vor întâmpina și întinse livezi de portocali gemând de fructe coapte, de un auriu paradisiac. Vei zări (întâia oară?) curmali, pe care cu aceeași neștiință a temperat-continentalului îi vei lua drept palmieri. Vei zări (iarăși întâia oară?) și arbori de piper, cu crenguțele acoperite de frunze mici, verzi, care, dacă le strivești în palmă, răspândesc un miros puternic, îmbătător.

În orașul vechi, neîncetat, se petrece în sinea ta o febrilă operație de suprapunere între contururile formate în memoria ta afectivă, culturală, livrescă și configurația propriu-zisă, la vedere, materială: Muntele Măslinilor, Grădina Ghetsimani, Templul, Reședința lui Pilat din Pont, Drumul Crucii, Golgota (astăzi cu Bazilica Sfântului Mormânt, construită în 327-335...), Țarina olarului, mormântul nou, săpat în stâncă, al lui Iosif din Arimatea și celelalte, și celelalte: reprezentările lăuntrice și cele efective coincid, nu coincid? Nici nu mai contează.

Ceea ce contează este un anumit gând care prinde contur: gândul că te găsești, te miști, respiri într-unul dintre centrele lumii, într-unul dintre începuturile lumii, într-un ombilic al pământului. Ești în zona de har, fiecare pas al tău aici asta confirmă, că ești în zona de har. Dai la o parte, ștergi ca și cum n-ar exista tot vacarmul diletant-pasional al mulțimii de turiști religioși, toată ușurătatea de bazar unde se face comerț ieftin cu simboluri sacre (nu a fost și în vremea lui Isus la fel?: „...Isus a intrat în templul lui Dumnezeu. A dat afară pe toți cei ce vindeau și cumpărau în templu, a răsturnat mesele schimbătorilor de bani și scaunele celor care vindeau porumbei...”). Și te concentrezi asupra locului: ești chiar la zidul de vest, pe care noi îl numim Zidul Plângerii, de unde, se crede, spiritul lui Dumnezeu nu a plecat niciodată. De aici începe și Domul în stâncă cu Moscheea El Aksa, datând din anul 691. De aici, Mahomed s-a înălțat la cer, iar arhanghelul Gabriel l-ar fi ajutat, ținând piatra de pe care a pornit spre slăvi profetul. (Acest rol dublu, ca să nu zic duplicitar, al arhanghelului al cărui nume îl port, mărturisesc, nu-mi cade bine...). Ești, de fapt, în punctul magic unde se întâlnesc pentru a se despărți trei dintre marile credințe ale lumii: iudaismul, creștinismul și islamismul. Judecata de apoi și salvarea sufletelor se așteaptă de aici să înceapă.

Însă, deocamdată, până în ziua aceea a dreptății divine, o balanță nesigură a dreptății omenești se înclină amețitor când într-o parte când într-alta, iar justiția umană nu doar că este tulbură, dar, din nefericire, se face cu zornăit de arme și vărsare de sânge. Călător civil și liber, simți peste tot tensiunea neobișnuită: oameni înarmați purtând haine militare pe stradă, controale stricte la intrarea în orice edificiu public, formalități complicate și adevărate interogatorii în aeroport, la intrarea în Israel și, mai cu seamă, la plecare.

Dacă, între pasiunile care-ți aprind totdeauna imaginația, se numără încă una, și anume spațiile-palimpsest, atunci la Ierusalim vei fi încântat. Straturi peste straturi, vârste peste vârste, înscrisuri peste înscrisuri, expresivități peste expresivități, toate vorbindu-ți. Poate într-un grad mai mare chiar decât Roma, acest oraș poate fi considerat spațiul-palimpsest însuși. O recapitulare, chiar și aproximativă, ne-ajută să ne dăm seama: În anul 1004 înainte de Hristos începe domnia lui David în regatul lui Israel, urmează Solomon (965-928), când se ridică primul Templu (distrus în 587 î. Hr.), apoi dominația persană (538 - 332), dominația greacă (până în anul 167), Statul Hasmonean, imperiul Roman (63 î. Hr. - 324 d. Hr.), când se făurește (între 37 î. Hr. - 4 d. Hr.), dar se și distruge (în 66 - 70 d. Hr.) cel de-al doilea Templu, apoi Imperiul Bizantin (335 - 640), apoi dominația islamică (până în 1099), apoi dominația cruciaților, apoi a mamelucilor (1250 - 1516) și a Imperiului Otoman (patru sute de ani, până în 1917), în fine Mandatul Britanic, ce se întinde până în 1947. Abia în 1948 - 1949 se formează statul Israel cu Ierusalimul, capitală reunificată. Însă orașul vechi aparține iordanienilor până în 1967.

Încurcată istorie, greu de descifrat. Și greu de prins melodia acestui teritoriu fabulos unde lumea noastră are unul din principalele sale izvoare. Oricum, fiecare pelerin care sosește aici, până la urmă, face același lucru: ca-n viziunea pe care o aminteam la început, mută Ierusalimul în mintea și în inima sa, îl transformă în ceva lăuntric și îl ia cu sine.

POLITICA LUI BARTLEBY

Un ne-loc bucureștean: Pasajul Universității

BOGDAN GHIU

În 1992, un prolific etnolog francez, Marc Augé (pe atunci președinte al EHESS, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, din Paris), a publicat cartea care avea să-l facă, probabil, celebru: **Non-lieux. Introduction à une anthropologie de la surmodernité**. Altfel spus, pe românește, Non-locuri, sau, și mai pe românește, și mai aproape de limba noastră de zi cu zi, **Ne-locuri. O antropologie a supramodernității**. „Încă un Marc Augé?”, țin minte că m-a întrebat, ironic excedată, o tânără librăriță de la Librairie Tschann, de pe bulevardul Montparnasse. Cartea a fost reeditată în 2007.

Ce este un non-loc, un ne-loc? Conform proiectului său de „*antropologie a cotidianului*”, Marc Augé înțelege prin ne-locuri „*spațiile de anonimat*” tot mai numeroase, proliferante, adică atât instalațiile și echipamentele necesare circulației accelerate a persoanelor și a bunurilor (autostrăzi, pasaje, gări, aeroporturi, stații de metrou etc.), cât și mijloacele de transport înseși (automobile, trenuri, avioane, metrou etc.). Dar și marile lanțuri hoteliere cu camere interșanjabile și, la polul opus, specifice mai curând atenției unui Giorgio Agamben, din Homo sacer, taberele de tranzit pentru refugiați, imigranți etc. Un fragment de spațiu urban, de spațiu public strict utilitar, dar tocmai de aceea neutru, nemarcat, mort, fără nicio urmă, depersonalizat, un spațiu de trecere și atât, deci. Ne-locurile sunt niște spații care, deși pline în permanență de oameni, sunt niște spații goale, netrăite, neinvestite emoțional, afectiv, spații destinate doar să te evacueze, să te canalizeze. cât mai repede.

Un alt exemplu, pentru bucureștean, pentru spațiul urban public bucureștean, pentru strada bucureșteană (dar nu numai), ar fi sediile de bănci sau clădirile de birouri, care nu încetează să înflorească exact acolo unde nu le este locul, adică nu în cartiere de birouri aparte, anume amenajate, special construite, ci în mijlocul unor zone urbane intens marcate, puternic trăite, vii. Efectul unor astfel de clădiri deja foarte controversate este acela de a neutraliza spațiul urban (bucureștean), de a-l dezafecta, de a-l deșertifica, foarte pe scurt spus, de a-l ucide. Ne-locuri nu sunt doar, ca în viziunea lui Marc Augé, spațiile urbane sau periurbane interioare, închise. Strada însăși, orașul însuși poate deveni, în integralitatea lui, un hiper-ne-loc.

Un astfel de ne-loc bucureștean recent este Pasajul Universității. Cu acest spațiu pătrundem, însă, într-o dilemă a spațiului public postmodern.

Dintr-un spațiu puternic, intens marcat, până la saturație - pestriț,

mirositor, aglomerat -, așa cum a fost ani în șir, până foarte de curând, Pasajul Universității a devenit așadar, de curând, un ne-loc. Adică un spațiu strict utilitar, aseptizat, nemarcat, în care nimeni nu poate lăsa nicio urmă, prin care oamenii doar trec, un spațiu, un loc de trecere urban destinat evacuării cât mai rapide a oamenilor, izgonirii lor, parcă. O bucată de spațiu paradoxal: pe cât de plin, pe atât de gol de oameni. Pentru oameni, fără oameni. Un loc de tranzit. Un germe de afară situat înăuntru, în inima orașului. Gol taoist al roții? Să nu exagerăm inutil.

Or, evoluția Pasajului Universității, în care, chiar dacă ai vrea, nu ai putea, nu ai avea unde să adăști, să te oprești, reflectă, mai mult, încarnează, așa cum spuneam, una dintre principalele dileme ale orașului contemporan, ale spațiului urban postmodern. Căci, până de curând, Pasajul Universității din București era un loc aglomerat, mirositor, plin de culoare, de-a dreptul mizer. Acum, el a sărit la polul opus: este un loc perfect desenat, strict funcțional, dar mort. Ca să putem trăi suportabil urban avem a trece, uneori zilnic sau chiar de mai multe ori pe zi, prin pustiu, prin moarte. Cu singura diferență că, de data aceasta, moartea este geometria, ordinea, nu haosul. „Haosul” este, tocmai, viața.

Între supramarcarea și neutralizarea spațiului public urban nu avem de ales. Modernitatea, postmodernitatea, modernizarea orașelor a mers, ireversibil, dinspre primul stadiu către al doilea.

Dintr-un loc urban sufocant până la mizer, Pasajul Universității din București a devenit, așadar, un ne-loc, adică un spațiu strict funcțional. Pentru starea noastră generalizată de ne-modernizare este bine că s-a întâmplat astfel, este urgent să creăm astfel de ne-locuri. Nu aveam de ales.

Mai grav este - revin - cu sediile de bănci sau de birouri care apar în mijlocul orașului și care îlucid, îl deșertifică, îl spectralizează, îl alienază, transformând strada vie într-un ne-loc fantomatic, foarte puțin ospitalier (cu atât mai mult cu cât, în România, băncile nu sunt - poate din ferocitate - niște bănci în adevăratul și deplinul înțeles al cuvântului). Adaptând o vorbă a lui Friedrich Nietzsche la orașele noastre, în special la București, am putea spune: pustiu crește, înaintează. Pustiu provocat al modernității, în care ni se pare că putem întemeia orice, dar în care, poate tocmai de aceea, suntem sortiți să clădim pe nisip.

PENTRU O ISTORIE A VIITORULUI

Nu cred că mă înșel afirmând că unul dintre cuvintele pe care le întâlnim cu maximă frecvență în comunicarea de masă (în discursuri, în ziare, la radio, la tv), dar și în revistele literare sau culturale este cel care exprimă CRIZA, o calamitate, un fenomen atoateștăpânitor, niciodată în perspectiva de a ne părăsi și imposibil de evitat. Este drept că eu, un spirit care admite dinamismul și schimbările pe toate planurile, sunt mai moderat în folosirea lui, mai ales pentru că el poate desemna o trecere la o stare mai bună, așadar fiind un semn al progresului în anumite domenii. Dar în cele mai multe cazuri, e vorba, realmente, de o situație care cere o examinare alarmată și atentă în vederea unei grabnice soluționări; „criza“ aceasta îmi dă și mie de gândit... Cu atât mai mult cu cât tot ceea ce s-a întâmplat în ultimii ani este consecința aceluia mare eveniment istoric de care s-a bucurat tot românul, literat sau nu: Eliberarea care a urmat evenimentelor din decembrie '89! Căci ele au adus și o modificare de optică din partea publicului cititor și o necesitate urgentă a unei noi literaturi, în fine, o restructurare a întregului sistem editorial care s-a transformat într-o industrie cu legile ei diferite de funcționare.

Pentru mai tot ce a fost, ori s-a întâmplat sau întâmplat în comunism a venit momentul Adevărului, ceea ce afectează și trecutul de care „ne-am despărțit“, dar și cel pe care vrem să-l recuperăm; așadar, istoria literară a devenit o problemă de importanță națională și orizontul acesta de așteptare s-a umplut nu doar de lucrări ale savanților reputați care s-au străduit să salveze cât mai mult dintr-un presupus tezaur, dar și de autori eretici, de istoriografie de alt tip sau de pamfletari, care, sub o firmă de prestigiu, și-au vărsat pe piață produsele lor. Se pot, astfel, enumera istoriile lui I. Negoțescu și Ion Rotaru, cele ale lui D. Micu sau Marian Popa, cea mai recentă, aceea „critică“ a lui N. Manolescu, un adevărat eveniment editorial al sezonului, atrăgând elogii și contestări, ceea ce amintește recepția **Istoriei...** din 1941 a maestrului său larg recunoscut, nedeținut, G. Călinescu. Ea este însă mai ales emblematică pentru o generație de critici și istoriografi, pentru o metodă și o ambiție de a răspunde unor întrebări și chiar de a oferi un „canon“.

(După cum am mai spus, nu sunt în măsură să o iau în discuție, dar, de pe acum, pot afirma că prin ea criticul se pune în valoare, indiferent de judecățile sale, de felul recepției sau de neîmplinirile regretabile; mai puțin poate fi laudat istoriograful, din nou repetându-se cazul maestrului său care, totuși, nu și-a putut elabora cartea, în felul unui testament, unei opere concludive.)

Evenimentul m-a surprins când tocmai relușem lectura unui compact eseu de istorie literară, **Incursiuni în literatura actuală** de Ion Simuț, și visam să atrag atenția asupra unei probleme care rămâne de rezolvat: o carte gândită în comunism, care a apărut după Eliberare și încerca printr-un adaos să se pună la punct cu noua și fericita situație... E cu puțință așa ceva? Prin

umplerea unor lacune, prin mutarea unor accente, prin modificări de situații în favoarea unora și defavoarea altora – iată ce cred eu că nu se poate. O astfel de tentativă duce totul pe linia lui Eugen Simion din **Scriitori români de azi**, cu care, dealtminteri, și **Istoria** lui Manolescu se aseamănă mai mult decât cu o adevărată istorie.

Să ne gândim că și Simuț, ca și Manolescu – și în deosebire de Negoțescu sau de Regman – s-au format în comunism și au trăit o bună parte din cuprinsul cărților lor ca niște observatori contemporani, dar și ca niște dascăli, obligați să respecte o programă strictă și, cât de cât, interpretările operelor; nu se poate să nu se fi format

pul comunismului, dar și a celei contemporane, cu această calamitate, nu a neglijat politicul, ba chiar l-a prezentat (după unii critici) pletoric, prea insistent, prea amănunțit, altfel decât în spirit „estet“, așadar fără să lase deoparte acest aspect esențial în istoria literară a unei anomalii. El a împărțit istoria dintre 1944 și 1989 – practic vorbind, depășind cu câțiva ani aceste limite – în trei: până la mijlocul anilor '60, apoi de la acest moment la mijlocul anilor '70, când Ceaușescu ia puterea absolută (și pe drept cuvânt, deoarece nu **Tezele** din iulie 1971 au marcat hotărâtor schimbarea în rău a politicii „Conducătorului“, cum s-a numit primul-secretar al Partidului în ultima parte a vieții).

o solidaritate cu „materia“ pe care au primit-o cu emoția noutății. Să admitem că ei au căutat și întrucâtva au reușit să se sustragă multor presiuni politice deformante, unele, și acestea, contradictorii, dar adevărul e că politicul a dominat epoca.

Dar au făcut-o în alt mod decât în suta de ani care precedase comunismul. Anume, politicul a intervenit ca un factor perturbator și impunând servituți inacceptabile, falsificatoare. Excluzând politicul sub cuvânt că salvezi „autonomia esteticului“, poți realiza câte o restrânsă „panoramă“ informativă, precum cele ale lui Al. Piru, sau să faci monografia unui gen de tip „poezia azi“, „romanul actual“ etc. sau eseuri de tip „semne noi de lirism“ etc., dar nu istorie literară ținând la generalitate.

Și ca o culme a dificultăților impuse de dinafară, să consemnăm că Partidul și-a accentuat în ultimii ani linia contradictorie, zig-zagată, denunțată, care anihila puțința de a o respecta într-un expozeu logic!

Marian Popa, care prin **Istoria** sa concepută de azi pe mâine, a adus o contribuție excepțională la prezentarea și analiza literaturii românești din tim-

Astfel, o serie de personalități literare ca G. Călinescu și Zaharia Stancu, dar și M. Savodeanu sau T. Arghezi, în fine, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, M. Beniuc au fost prezentate (foarte justificat, zic eu) pe etape.

În ultimii ani ai lui Ceaușescu, sinistra lui nebulie se agravase până la a impune vieții cetățenilor români ideea de contradicție, de aiureală și de haos. Numai că toate acestea sunt fenomene omenești, ele lăsând o marjă de suportabilitate și de umanitate, în ciuda caracterului lor în general nociv. Consecința cea mai vizibilă a fost că nimeni nu-i putea lua în serios indicațiile, dar consuma o mare artă de a nu le contrazice și de a nu li se opune, organizându-și nefericita existență în afara lor.

Or, s-a constatat și acum că fenomenul artistic nu poate fi suprimat, nici stăpânit deplin, pentru că nimeni nu știe exact ce e, el depinzând de libertate, care pentru orice tiranie este o simplă vorbă. Spre deosebire de învățământ, care este de regulă instituționalizat, actul de creație este misterios și personal, dependent de alte virtuți.

Gravele vicisitudini ale istoriei comunismului românesc au scos din „cal-

mul“ estetic orice reprezentare și tocmai istoriografia trebuie să explice de ce o seamă de vedete de primă oră ale „vremurilor noi“ au dispărut cu totul (uneori, eliminate de propria lor nulitate) ori și-au redus importanța în direcțiile următoare (Marcel Breslașu, Radu Boureanu, Demostene Botez).

Alții au dispărut din analele oficiale, în frunte cu marea vedetă indiscutabilă Petru Dumitriu, apoi Al. Mirodan, Petru Popescu, sfârșind cu Ilie Constantin și Ion Caraion.

Despre toate aceste mistere, pecețuite în tăcerea impusă de sus, nu se face vorbire în conformitate cu optica lui Eugen Simion, care a fost și este în continuare și un notabil profesor de istoria literaturii, chiar dacă el însuși n-a putut-o scrie. Ideea că totul a decurs într-un continuum deranjat puțin de unele accidente și etape repede depășite este cea mai falsă din cele cultivate de unii (mai ales de academicieni de tip Fănuș Neagu). Pentru travaliul unor istoriografi conștienți, ca continuă a fi o funestă eroare.

M-am referit însă la Ion Simuț care încearcă o soluție originală, de a face o prezentare istorică pe orizontală (adică prin omisiunea unor autori) și pe verticală (prin dezvoltarea doar a unor aspecte în cazul fiecărui scriitor în parte). Cu alte cuvinte, partea regretabilă (el o considera neglijabilă) este la Stancu, de pildă, **Desculț**, iar altele merită atenție pentru că i-au îngăduit să revină la bătrânețe cu câteva opere rezistente. Sau aservirea lui Petru Dumitriu, Eugen Barbu sau Marin Preda s-a comis deja cu gândul la a-și face publicabile mult mai târziu operele „îndrăznețe“, care să le asigure nemurirea prin mântuire... Or, soluția aceasta, în primul rând, nu corespunde adevărului, căci toți „eroii“ ei au fost altceva: niște oportuniști bine inspirați, Preda, grație norocului de a avea o origine socială „sănătoasă“, autorul **Cronicii de familie**, pentru că s-a lansat cu **100 de kilometri și cu Drum fără pulbere**, iar Eugen Barbu pentru că, după temeri și speranțe că vor veni „americani“, a devenit un adept slugarnic al noului regim care i-a dat penibila satisfacție de a deveni un gangster de Partid și de Stat, punctul lui final, opera așteptată de unii naivi, **Ianus**, dovedindu-ne, când a apărut, nu o capodoperă, ci o ineptie. Dar mai ales ceea ce propune Simuț este tocmai contrariul spiritului istoric care nu validează intenția în dauna realității. Și realitatea e că toate acestea s-au întâmplat într-o epocă, și nu în alta, sunt explicabile doar prin ea și o caracterizează pentru posteritatea care vrea să afle adevărul.

Și, în subsidiar, anomalia finală a comunismului: a încurajat comentariul în dauna creației, accentuând alexandrinismul care, repet, exista mai demult hrănindu-se din tot ce apăruse, oricât de accidental, valabil sau nu.

Și tot atunci a apărut acea literatură cercuală, de grup, foarte select, căreia, după opinia mea, îi aparține viitorul scrisului românesc cu pretenții estetice.

La Concursul anual de debut, organizat de Editura Cartea Românească, încă de la reînființarea ei, în anul 1970, au participat 76 de manuscrise - 33, la secțiunea Proză, 32, la Poezie, 4, la Teatru, 7, la Critică/Istorie literară/Eseu. În urma jurizării, Premiul de debut a fost acordat doar la secțiunea Proză. Câștigătorul este Dragoș Voicu, autorul romanului *Coadă*.

Dragoș VOICU:

Dragoș Voicu s-a născut la 9 iunie 1975, în București. Este absolvent al Academiei Tehnice Militare București și al masterului „Managementul proiectelor” al SNSPA. În prezent, lucrează în cadrul Ministerului Administrației și Internelor în domeniul managementului proiectelor. A tradus în limba engleză volumul *Sistemul Integrat pentru Securitatea Frontierei – The Integrated System for the border security*, autor Dumitru I. Popescu, Ed. Univers Științific, București, 2006. A publicat articole de specialitate, în bilunarul Asociației Generale a Inginerilor din România - Univers Ingineresc. A câștigat locul I la Concursul de povești cu tema „De ce iubim Bucureștiul?”, 2008.

Pe întâi noiembrie, duminică, era ziua mea. Tata avea ceva probleme la serviciu, așa că trebuia să stau la coadă. Mama vorbise cu el și hotărâseră să-mi facă ziua acolo. A făcut în casă niște prăjituri și un tort de mere. I-am invitat pe Popa și pe Adâr alături de cei cu care stăteam în fiecare zi la coadă: domnul Georgescu, nea Marin, nea Costel, tanti Nuți și tanti Florica. Tata a insistat s-o chemăm și pe domnișoara Calomfirescu, profesoara de română. Mama a cam strâmbat din nas pentru că nu știa dacă o să ne ajungă tortul, dar n-a avut încotro. Toată lumea s-a așezat pe scăunele în jurul meu și a început să înfulece la prăjituri. Ceilalți din jur se uitau cu poftă.

- Cu ce-ai făcut tortul, cu unt sau cu margarină?, o întreb pe mama o cucoană pofțioasă de pe lângă noi.

- Cu unt, doamnă, răspunse mama mai mult șoptit, să n-audă toată lumea.

- Da' unde-ai găsit, doamnă, unt, că eu caut de o lună și nu găsec? Am fost și la București, la cumnată-mea care lucrează la ICIL, dar mi-a spus că nu s-a făcut decât pentru export.

- Doamnă, am avut o jumătate de pachet și o țin de patru luni la frigider că știam că o să fie ziua lu' ăsta micu', drese mama busuiocul.

Ce să mai, o cam feștelise! Untul i-l dăduse tanti Rodica de la noi de pe scară, care lucra la fabrica de lapte. Mama îi dăduse la schimb un pachet de Kent primit de la Suzi, pentru că o trimisese la o asistentă, pe care o cunoștea mama, s-o ajute într-o problemă.

- Immmmmm, ce frumos miros prăjiturile, doamnă!, zise o altă coțofană. Ce arome ai pus la ele?

- Arome, doamnă, de la Alimentara, îi răspunse mama, furioasă pe lumea ce-și ațintise toți ochii asupra tortului și a prăjiturilelor mele, care nu ajungeau, bineînțeles, pentru toată lumea. Nu ajungeau nici măcar pentru invitați.

Peste puțin timp, coada a fost cuprinsă de fumul grătarelor oamenilor cu relații, iar cei de la coadă și-au abătut atenția de la prăjiturile mamei la mirosul de carne sfârâind pe foc.

Tata a venit și el peste puțin timp. Se întâlnise pe drum cu Fică Bubumanu - acordeonistu' și cu Dandone cu vioara și venise cu ei la coadă. Erau cam afumați toți trei. Dăduseră și pe-acasă și luaseră niște țuică din Moldova de la sora lu' mama și cred că se aghezmuiseră și pe-acolo. Tata le-a zis să o cânte p-ai cu „Are tata un băiat”. Lăutarii l-au ascultat, dar eu simțeam că se uită la noi toată coada răsucită în jurul orașului. Și mama schimbuse toate culorile curcubeului și încă vreo zece, dar nu putea să-l certe pe tata în public. Lăutarii cântau de zor și oamenii începuseră să țopăie prin jur, ajutați de tata care le tot turna din damigeana de țuică.

La un moment dat, tata s-a oprit și mi s-a părut că toți oamenii din jur s-au oprit instantaneu, ca la un semnal. Mi se părea că și vântul se oprise și că nimeni nu mai respira. Toți îl priveau pe tata care era înlemnit. Doar nările îi fremătau în vânt, iar ochii i se umpluseră de sânge. Aveam să aflu puțin mai târziu ce i se întâmplase. Un fir de miros de cotlete de porc îi intrase prin nas direct în creier și îl paralizase de poftă.

După ce și-a revenit, a strigat către lăutari să nu plece și a dispărut imediat. A revenit într-o oră cu grataragiul de la Miorița, cârciuma cea mai de soi de la noi din oraș, și cu două pungi de cotlete de porc. Aveam să aflu mai târziu că făcuse rost de ele de la tanti Tudorița cu mari sacrificii. O mințise că sunt pentru o obligație foarte importantă.

Grătarul a fost încins imediat, acolo, la marginea cozii. Mirosul de cotlete plutea peste coadă și mi se părea că, în mersul lui, în lungul și în latul cozii, ridica de nas oamenii de la pământ. Ochii tuturor erau săngerii. De poftă. Fiecare și-a lăsat rând să plece până acasă să ia câte ceva de pus pe grătarul uriaș. Tata nu putea să dea la toți, n-ajungea nici pentru musafirii mei.

Unul și-a adus o coadă de purcel, altul o ureche. Am mai văzut aruncate pe grătar câteva labe de rață, niște gheare, o piele și un gât de pui, câteva felii de salam, câteva de parizer, o jumătate de pește sărat, o vânăță, ceapă, cartofi și niște mere.

Vântul vânzolea fumul în toate părțile și lăutarii săltau coada la joc. Țuica aluneca pe beregate, iar mama l-ar fi omorât pe tata pe loc.

De mine uitaseră toți.

Pe 15 noiembrie a căzut prima zăpadă. S-a așezat blând pe hainele și pe pungile noastre negre. Stăteam mai tot timpul cu gura deschisă spre cer să prind câte un fulg.

Era mai bine, că nea Marin nu mai mirăsea așa ca în septembrie. Era mai rău, că începea frigul.

Larna la noi era frig peste tot: la școală, acasă și la coadă. La școală sciam cu mânușile în mână și stăeam îmbrăcați. Aveam și fesurile pe cap că altfel ne înghețau urechile. Și profesorii stăteau cu căciulile în cap. Atunci mi-am dat seama că la frig nu conta dacă ai școală. Era la fel pentru toți.

Și acasă era greu. Apartamentul nostru avea trei camere. Cum intrai în casă era un hol, în dreapta bucătăria și în față sufrageria. Din primul hol, în partea stângă dădea în alt hol, din care se intra în dormitorul meu, al părinților și în baie. Noi încălzeam numai dormitorul meu și al lor sau, mai târziu, numai holul de unde intra căldura în ambele dormitoare. În restul casei nu puteam să încălzim pentru că plăteam prea scump curentul. Și oricum se întrerupea.

Din cauza frigului, tata pusese la intrarea dintre holuri două pături despărțitoare care să izoleze partea încălzită de partea rece. Când mâncam, mai dădea mama drumul la butelie, dar nu prea mult, că se găseau greu buteliile. Și oricum, dacă gătea, era un pic mai cald în bucătărie, cel puțin pentru o perioadă.

În dormitorul meu aveam o sobă de teracotă pe roți, care avea în interior patru cilindri verticali groși, înconjurați de spire care se ardeau mereu, așa erau de proaste. Trebuia să aștept să se răcească, apoi umblam în sobă și legam spirele la loc. Ce bucuros eram când le vedeam înroșite! Apoi iar se ardeau și iar le legam și tot așa. Soba avea un buton de unde puteai să faci să meargă o spiră, două, trei sau patru. Niciodată nu-mi amintesc să fi mers toate deodată. Era un consum pr-mare de curent și oricum ar fi sărit siguranțele de la panoul de pe scară. Cum băgai în priză ceva mai multe aparate, săreau siguranțele imediat. Le reparam singuri, cu liță, în întuneric. Ne ajuta Popa, că ei aveau liță, taică-su lucra pe șantier.

La părinți în dormitor era un radiator cu două spire. Merga numai una. La ei era mai frig. De-aia dormeau mai mult îmbrăcați. Tata dormea cu o șubă pusă peste pijama și cu căciula de miel. Mama cu ilic pus peste un halat gros și în cap cu un fular. Amândoi dormeau cu ciorapi împlețiți din lână, trimiși de mamaia de la Scaieți.

De multe ori, pereții lor făceau igrasie. Mama ștergea cu clor mucegaiul format, dar trebuia să țină ferestrele deschise și se făcea și mai frig. Mă gândesc acum, oare, cum se iubeau ei pe frigul ăla? Odată am găsit într-un sertar de-al lor un pachetel verde cu niște fluturi pe el. L-am desfăcut și am descoperit în interior două balonașe mici, acoperite de un praf alb, pe care le-am umflat și cu care m-am jucat în casă și pe afară până când au venit părinții de la serviciu și m-au urecheat zdravăn pentru că umblasem în servanta lor. Târziu am aflat că erau prezervative. Înseamnă că se iubeau și pe frig!

Dar cel mai frig din casă era în sufragerie, unde era televizorul. Aveam în fiecare zi două ore program la televizor și era numai despre Ceaușescu. Așa că nu ne uitam decât la sfârșit de săptămână când mai dădeau câte un film. Când începea ceva frumos, se auzea strigându-se de la toate geamurile: „Cutărescuuuuu, hai în casă că au început desene!” sau „Cutărescuuuuu, hai sus, a început Dallas!” sau „Cutărescuuuuu, hai că e Tarzan!”. Toată strada se golea într-o clipită. Eu stăteam cu mama pe canapea, îmbrăcați bine și acoperiți cu două pături de lână tot de la mamaia de la Scaieți. Aveam și căciuli în cap. Tata stătea pe scaun, îmbrăcat cu șuba și căciula de iepure. Când se uita la televizor, schimba căciula cu care dormea. Aia de iepure arăta mai bine decât cea de miel.

COADĂ

Mai greu era să înveți când se lua curentul. Asta se întâmpla foarte des. Învățam la lumânare. Și mama mi-a spus că ea învățase la lampă la Scaieți. Și uite că făcuse și ea școală, avea un serviciu și un salariu. Mama chiar fusese comandantă de unitate la ea la școală. Învățase foarte bine. Atât că părinții ei erau foarte săraci. Mi-a povestit odată că luase premiul întâi și trebuia să se ducă la serbare, dar nu avea cu ce să se încălze. A zis că ea descurtă nu se duce. Până la urmă, a ajutat-o Firca, o vecină, care i-a dat niște șoșoni de-ai ei, de cauciuc.

Și tata a dus-o greu. Erau cinci copii și tataia a murit devreme. Așa că i-a crescut mamaia cum a putut și ea. Îmi spunea că ei când se așezau la masă, mamaia nici nu avea loc. El nu își amintea vreodată ca ea să fi mâncat de pe scaun. Și pentru că nu prea erau de-ale gurii, când duceau bucată de pâine spre mâncare tataia le zicea: „Atinge, n-atinge și scutură!”. Târziu mi-am dat seama ce însemna.

Așa că era bine cum era la noi. Le dăduse statul casă, butelie, locuri de muncă. Făcuseră și ei rate pentru mobilă. Atât că nu prea era lumină și căldură.

timp de învățat. Păi cum să nu fi fost premiant și comandant de detașament la el în clasă? Pe Drăgan nici nu îl controlau de bani țiganii la poarta școlii, așa cum ne controlau pe noi, pentru că îl cunoșteau pe domnul Arnăutu. Țiganii erau acolo în fiecare zi când ieșeam de la ore și ne ziceau: „Dă un leu, că te sparg!”. Dacă aveai, trebuia să le dai, că oricum te controlau prin buzunare.

Ce să mai, era bine să fii milițian! Aveai mâncare și te respecta toată lumea.

De la școală ne-au anunțat că, peste două săptămâni, tovarășul Nicolae Ceaușescu va efectua o vizită de lucru la noi în oraș. Toată lumea intrase într-o mare agitație. Tovarășul director ne-a spus că trebuie aleși câțiva copii care să-l întâmpine pe Tovarășu' și să-i ofere pâine și sare. Așa că o comisie de la inspectorat urma să vină prin clase și să facă o preselecție.

Ce bucuros am fost când m-au ales și pe mine! Mama s-a lăudat la tot blocul. Numai că abia peste două zile urma să fie alegerea finală. Comisia ne-a chemat pe fiecare într-o cameră și ne-a întrebat mai multe lucruri: ce

Am visat că fusesem ales să îl întâmpin pe Tovarășu' cu pâine și sare. Eram față în față și, după ce a gustat din pâinea și sarea pe care i le-am oferit, m-a întrebat:

- Tinere pionier, ce vrei să te faci și care sunt năzuințele tale pentru viitor?

- Tovarășe Nicolae Ceaușescu, eu vreau să mă fac milițian și pentru viitor năzuiesc să am curent, apă caldă, căldură acasă și la școală, să găsim mai multe de mâncare la Alimentara și să nu mai fie cozi, i-am răspuns.

- Cum? Țelul tău nu este propășirea neamului și înaintarea României spre cele mai înalte culmi ale socialismului și comunismului, ale progresului și civilizației? Să-ți fie rușine, pionierule!, zise Tovarășu', smulgându-mi cravata roșie cu tricolor de la gât.

Niciodată ru am simțit o rușine mai mare ca în acel vis.

Ne prinsese luna decembrie la coadă. Mă gândeam că, dacă ar fi bagat portocale sau banane la Redresare, poate am fi prins și noi, că tot eram acolo. Dar, oricum, nu mai avea unde să se facă o coadă separată, că tot orașul era gătit de coada de la tacâmuri. Mai avea puțin și venea Crăciunul cu Moș Gerilă. Așa îi spuneam atunci. Nu-l iubea Tovarășu' pe Moș Crăciun și îl înlocuise cu alt moș. Eu știam că nu există, de fapt, niciun moș. Îmi spusese mama că era o minciună de adormit copiii. La fel îmi spusese și de Moș Nicolae. Prin umare, știam că părinții îmi pun cadouri în ghete, și nu altceva.

Cel mai trist Crăciun fusese cu trei ani înainte de coadă. Tata nu reușise să facă rost nici măcar de bomboane albe de brad. Făcuserăm un brad împodobit numai cu vată și cu puțină beteală, că instalația de pom se stricase.

Tata m-a chemat în fața bradului și m-a rugat să spun și eu niște poezii. I-am spus numai poezii cu Partidul, Tovarășu' și Țara. Atunci, m-a întrebat dacă nu știu și poezii cu părinții. I-am spus că nu știu. Mă uitam în ochii lui și credeam că începe să plângă. Apoi, s-a luat curentul și ne-am culcat toți trei în dormitorul părinților. La mine se arseseră toate spirele la sobă.

Mă gândeam că ce frig trebuie să îi fie brăduțului rămas în sufragerie. Mama mi-a spus să nu-mi fie teamă, că brazil cresc la munte și sunt obișnuiți cu frigul.

Atunci, am visat că tata a inventat o cutie care făcea apă caldă și care ne încălzea caloriferele prin niște țevi subțiri care porneau din cutie și mergeau pe lângă perete până la calorifere. Tot în vis, se făcea că în bucătărie aveam o țevă cu gaz care ieșea din perete și intra în mașina de gătit și astfel nu mai aveam nevoie de butelie. O vedeam pe mama fericită, gătind întruna la cuptor pui mari cu aripi aurii, iar eu stăteam în tricou și în pantaloni scurți și priveam pe geam cum se așeza zăpada peste oraș.

Adouă zi, am găsit bradul în dormitor, acolo unde dormisem. Îl adusesse tata peste noapte. Mama l-a mai împodobit cu mere și nuci învelite în staniolul de la ciocolată, păstrat de-a lungul anului. La vreo două săptămâni după acel Crăciun, într-o sâmbătă, tata a primit un telefon de la un prieten de-al lui dintr-un oraș aflat la 60 de kilometri de orașul nostru. După telefon, a luat valiza de lemn din armată și a plecat la gară, fără să ne spună mare lucru. Sau poate că vorbise cu mama mai multe, dar eu n-am știut nimic. A venit duminică, de-abia târând valiza după el. Eu trebuia să plec, iar mama era la coadă la butelii. Când ne-am întors seara și am intrat în sufragerie, la televizor, am avut o mare surpriză. Tata împodobise brăduțul cu șiruri întregi de cârnați de care îi făcuse rost prietenul lui. Cârnații groși și albi-cioși înfășurau brăduțul ca o beteală. În sufragerie mirosea a carne afumată, a usturoi și a brad. Mirosea a Crăciun. Mama l-a certat pentru că mângijise pomul de grăsime, dar cearta a durat foarte puțin. A tăiat niște „beteală” și a aruncat-o îndată în tigaie. Tata a pus urgent de-o mămăligă. Am mâncat și am adormit fericiți. Am visat că, la bucătărie, din robinet nu curgea apă, ci șiruri nesfârșite de cârnați de porc.

Fragment din romanul cu același titlu,
în curs de apariție la Editura Cartea Românească

O scriitură limpede, nereseztimentară - sîntem în „Epoca de Aur” a dictaturii ceaușiste - , tristă, dar plină de umor.

Un roman a cărui forță magică te face să izbucnești în hohote de rîs sau de plîns și te lăasă năucit pe muchia dintre cele două stări.

Viața la coadă. O coadă la tacâmuri de pui. O coadă fabuloasă, care înfășoară orașul de mai multe ori și va dura 12 luni, timp în care Ionuț, un vajnic pionier, îi va cunoaște pe cei care îi vor fi vecini întregul an, cîteva personaje pitorești, care discută despre copii, matematică, țuică fiartă, fericire, cîrnați, dragoste, bomboane de pom, moarte, murături, examene de admitere. O coadă care sfidează orele, zilele, săptămînile, anotimpurile și totuși... aici oamenii își povestesc viața, își sărbătorească zilele de naștere, se îndrăgostesc, se căsătoresc și, pur și simplu, mor.

În sfîrșit, vom încetu să mai vorbim despre lipsa de memorie a tinerilor scriitori.

Mădălina Ghiu

Și nici apă caldă. Încălzeam într-o oală mare sau în mașina de spălat, o potriveam cu apă rece și ne spălam în cadă cu un ibric. Tata zicea că, oricum, față de albie, cum se spălau ei când erau la părinți, era mai bine.

Cel mai important locatar de la noi de pe scară era domnul Arnăutu. Era milițian. Dar nu unul orișicare, cum erau tablagiile de sectoriști care se învăteau în cartier. Era ofițer. El era de treabă, dar nevastă-sa, doamna Mioara, era cam scorpie. Ei nu mâncau semințe la bancă și îi certau pe ceilalți că aruncă pe jos cojile.

Ce bine o duceau! Domnul Arnăutu nu venea niciodată cu mâna goală acasă, așa cum venea tata.

Odată, de Crăciun, Drăgan, băiatul lor, m-a chemat să-l ajut să repare o priză. La un moment dat, a deschis frigiderul care era pe holul cu priza stricată și nu mi-a venit să cred ce am văzut acolo.

Pregătiseră și un brad de Crăciun. Din hol puteam să văd în sufragerie unde era pus bradul și am fost fermecat. Era plin cu bomboane cu poleială colorată și ciocolate chinezești aurii la care era omor când se băgau pe undeva prin oraș. La piciorul bradului erau banane, portocale și mere din alea roșii, cu bot. Drăgan mi-a dat și mie două bomboane. Le-am mâncat imediat, iar poleială colorată am pus-o la noi în sufragerie, în vitrină.

La ei venea multă lume în vizită. Tata zicea că veneau ca să le dea domnul Arnăutu câte un sfat, să-i ajute cu ceva. Că altfel de ce să fi venit așa încărcăți? Toți aduceau câte ceva.

Doamna Mioara mirosea foarte frumos. Lăsa așa o dără în spatele ei. Mi-a spus Drăgan că îi aducea domnul Arnăutu spray Impulse, de-asta mirosea așa frumos.

Domnul Arnăutu nici nu stătea la cozi. Niciun milițian nu stătea la cozi. De cele mai multe ori se ducea prin spatele magazinului. Atunci credeam că era prieten cu toți vânzătorii din oraș. Mai târziu am înțeles cum stătea treaba. Nici Drăgan nu stătea la cozi ca mine. Păi de ce să fi stat, dacă-i aducea taică-su de toate? Așa avea mai mult

lucrează părinții, dacă am avut vreodată hepatită, dacă am avut scabie. Le-am spus că nu am avut hepatită, dar ei tot vorbeau între ei că sunt cam galben.

Nu știam ce înseamnă scabie, dar, le-am spus că nu am avut. Totuși, am fost sincer și am mărturisit că am avut, mai demult, râie. La final, m-au pus să deschid gura mare și s-au uitat cu o lanternă la măselele mele. N-au zis decât: „are carii, nu merge”. Așa că am fost respins. Am fost foarte trist. Nu mai zic de mama care se ferea să dea ochii cu vreo vecină.

Am mers, totuși, cu toată școala, pe marginea șoselei pe unde trebuia să vină Tovarășu', ca să agităm stegulețe cu țara și partidul și să strigăm: „Ceaușescu PCR, Ceaușescu PCR!”, „Țara noastră și mândria, Ceaușescu România!”, „Ceaușescu Pace, Ceaușescu Pace!” sau „Ceaușescu și poporul!”. Dacă n-ar fi fost atât de frig, poate că ar fi fost distractiv pentru noi. Tovarășu' trebuia să treacă pe acolo pe la ora 12.00, iar noi fuseșeram chemați de la șase dimineața. Ninsese foarte mult de cu seară, iar dimineața la cinci jumate, când am plecat către școală, erau deja niște nămeți de un metru.

Am stat acolo pe șosea să-l așteptăm până la trei după-amiază. Nu ne mai simțeam picioarele de frig. De foame nu mai zic. La ora trei, profesorii au strigat la noi: „Vine! Haideți, stegulețele sus, unu, doi, trei și: Ceaușescu PCR, Ceaușescu PCR!”. Noi nu am văzut decât un ARO argintiu trecând în fugă și o mașină de miliție în spate. Am fost cam dezamăgiți. Supărarea a crescut și mai mult pentru că nu ne-au mai dat stegulețele acasă ca în alte dați, ci le-au luat la școală pentru manifestațiile viitoare. Măcar de la practică veneam cu niște roșii!

Am ajuns acasă, dar nu era curent. Așa că nu aveam unde să-mi încălzesc picioarele degerate. Mama mi-a dat telefon și mi-a spus să încălzesc un ibric de apă pe aragaz că tocmai umpluse butelia, să o pun în lighean cu puțină apă rece și să țin picioarele în ea. Când am băgat picioarele în lighean, am simțit miile de ace care îmi smulgeau carnea, iar apoi o liniștire binecuvântată. M-am lăsat pe pat și am adormit fericit.

BOGDAN O. POPESCU: Cred că pot fi liber în poeme

ȘTEFANIA COȘOVEI

Bogdan O. Popescu s-a născut la 8 martie 1971, în București. A absolvit Facultatea de Medicină a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, în 1996.

Din 1997 este medic neurolog la Spitalul Universitar de Urgență din București, iar din 2000, este și asistent universitar. A susținut două teze de doctorat: la București, în 2001, și la Institutul Karolinska din Stockholm, Suedia, în 2004.

Contribuția sa științifică se referă, în principal, la mecanismele bolilor neurodegenerative (boala Alzheimer, boala Parkinson), aceasta materializându-se în publicații de prim rang din Europa și SUA (Journal of Neurochemistry, Journal of Biological Chemistry, Journal of Alzheimer's Disease, Journal of Neurological Sciences etc.) și în peste 100 de citări în literatura internațională de specialitate. Este membru al Societății Europene de Neurologie.

În 2007, Academia Română i-a decernat Premiul „Victor Babeș” pentru cercetare medicală. Din 2001, este Secretar General al Societății de Neurologie din România.

Pe lângă activitatea sa de practică și cercetare medicală, Bogdan O. Popescu este scriitor, cu 6 volume de versuri publicate în perioada 1996-2009. Din 2002, este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Bogdan O. Popescu, ești poet – un poet autentic, vital al generației anilor '90-2000, ai început să scrii și un roman, ești medic la unul dintre cele mai importante spitale din Capitală, susții cursuri de specialitate... De fapt, cine ești în realitate, domnule Bogdan O. Popescu?

Cine suntem de fapt e un subiect care suferă schimbare. De-a lungul vremii, descoperim că avem înclinații, talente, tendințe, le cultivăm și ele se rafinează, se intensifică, ajung la un anumit nivel, uneori la performanțe. Această colecție de preocupări, până la urmă, ne definește dacă și ceilalți ne identifică în acest fel. Dincolo de ele, în noi sunt foarte multe lucruri obișnuite: cedări, păreri de rău, nostalgii, judecăți nefaste, reacții nepotrivite, neseriozități. Dumneavoastră vă referiți acum la prima parte și vă dau dreptate: sunt un poet autentic, sunt vital în generația '90, sunt medic neurolog la Spitalul Universitar din București și public și susțin cursuri de specialitate... Cred că atunci când mă întrebați cine sunt, mă întrebați, de fapt, cum de pot face mai multe lucruri. Răspunsul este că am cultivat toate aceste preocupări – ale scrisului, ale medicinei clinice și ale cercetării medicale, astfel încât ele mă definesc. E adevărat, cu sacrificiul aproape integral al unei vieți firești. Puține au fost momentele de lene, abandonare, trecere de-aiurea a timpului. Pentru acest sacrificiu, drept să spun, îmi pare teribil de rău. Cred că și bălăngănirea relaxantă a vieții are rostul ei.

Într-un vers – ce mi se pare memorabil – spui: „un dans de celule, printre gratii de carne”. Unde se opresc gratiile (prejudecățile) și unde începe carnalitatea în versurile tale?

Eu cred că pot fi liber în poeme. Și simt că sunt. Poate că este și o necesitate realizată prin artă, întrucât ca medic nu mă simt liber deloc. Sunt constrâns, în intimitatea ființei mele, de mii de reguli. Unele țin de regulile generale ale vieții de medic, altele sunt legate de un sistem administrativ-medical halucinant de la noi, care cred, de fapt, că nu se dorește a fi schimbat niciodată. Unde începe carnalitatea în versurile mele? La un moment dat, după ce mă pornesc să scriu. Vă dau un exemplu din poemul de gardă: „buzele tale rujate peste aceste discrete dungii/ în carne/ care mă dor în talamus, de nevindecat/ împreună cu părul meu tăiat/ și cu răsucirea umbrelor tale în care cad/ primele mele iubiri, de rubin și de jad/ și renunțările noastre la fel/ tragice filme cu fernaldel/ fermoarul cu sunet al amorului/ privit în aer liber de cei/ ce n-au putut să respire/ nicicând atâta și atâta și atâta iubire” (savurează-mă sau părăsește-mă).

Poetul Florin Iaru îți făcea o „radiografie” poetică amicală, dar nu lipsită de sens: „Bogdan O. Popescu este un pesimist plin de ingeniozitate. În spatele invenției care năpădește versul până îi ia aerul, lumea lui e o repetiție goală de sens. Bogdan caută sensul”. Ai găsit sensul?

Cred că nu există, din păcate, un singur sens. Nici măcar nu există un singur sens al meu. De îndată ce îmi găsesc un sens, îmi caut alte sensuri (sunt prea bogat?). Așa că pe Florin îl pup pe inimă. Are dreptate. Și, pe de altă parte, ce-i pasă? E un poet mare și un om uriaș, cu adevărat.

Din câte înțeleg, tu cercetezi creiere, vrei să vindecii oameni bolnavi, suferinzi. Cu oamenii normali cum rămâne?

Eu nu cercetez oameni bolnavi fără să mă preocupe oamenii normali. Trebuie să ai o înțelegere profundă și rafinată a normalului ca să te ocupi de oamenii bolnavi. Noi suntem normali, doamnă? Cu ce e mai puțin bolnav un gând îndrăzneț decât o insuficiență cardiacă? E greu, pe drumul acesta e greu și mi-e dificil cu atâtea definiții. Nu pot decât să spun că știu ce fac și că limita dintre „normal” și „bolnav” este ca o perdea de ploaie prin care cu toții trec adesea.

De fapt, poezia nu e o dereglare, ci o particularitate a unora (a creierului unora, ca să spun ceva în calitate de neurolog). Nu e foarte diferită situația de aceea în care unii au nasul mare față de alții, care au nasul mic. În esență, creierul celor care scriu poezia și care trăiesc poezia funcționează altfel și activează alte arii față de al celor cărora le e indiferentă poezia. Alții sunt pasionați de formula unu sau de numismatică. Acum, ce? Noi suntem dereglați și ei normali? Nu cred...

Este poezia o formulă de „dereglare” a simțurilor?

Da, spuneți bine, oarecum. De fapt, nu e o dereglare, ci o particularitate a unora (a creierului unora, ca să spun ceva în calitate de neurolog). Nu e foarte diferită situația de aceea în care unii au nasul mare față de alții, care au nasul mic. În esență, creierul celor care scriu poezia și care trăiesc poezia funcționează altfel și activează alte arii față de al celor cărora le e indiferentă poezia. Alții sunt pasionați de formula unu sau de numismatică. Acum, ce? Noi suntem dereglați și ei normali? Nu cred.

Tot Florin Iaru, vorbind despre poezia ta, spunea: „Nu suntem la porțile mileniului nou, ci la groapa de gunoi a celui vechi...”. Unde l-ai internat pe Iaru? Dar pe ceilalți prieteni de metaforă, precum Traian T. Coșovei ori Dan Mircea Cipariu?

Pe Iaru l-aș interna în inima mea, că îl iubesc (ca poet) și îl respect (ca om). Și pe Traian la fel. Pe Cipariu l-aș face brancardier în inima mea, să îi plimbe cu targa pe Florin și pe Traian și să le recite versuri și să le zică cimilituri cât îi plimbă, că e talentat, e bun.

Ai publicat câteva cărți de poezie într-o minunată (și greu de regăsit) atmosferă de reală prietenie literară: cu Dan Mircea Cipariu, cu Traian T. Coșovei, cu Valentin F. Mihăescu..., dar să nu uităm pe artiștii plastici Tudor Jebeleanu și Mihai Zgondoiu. Cum îți se par prietenii literare?

Din prietenii literare trăiești zi de zi. Câte un vers mare scrii acum și peste două luni, dar ai nevoie în permanență de prieteni cu care să împărtășești anumite valori și, până la urmă, o stare de spirit. Știți că din viața noastră rămân câteva gesturi, dar mai ales o stare de spirit?

Multe din versurile tale se construiesc în jurul ideii de dragoste. O dragoste cerebrală, fără excese erotice. Într-un interviu din „Dilema veche” spunea că ființa umană nu poate trăi permanent sub spectrul fericirii. Dacă ar fi să trăim sub semnele planetelor „endorfină” și „dopamină”, ce sens ar mai avea nefericirea? Ce e nefericirea?

Nefericirea este un personaj pe care îl întâlnim cu toții. La chioșcul de ziare, în jurnalul iubitei, la petrecerile prietenilor. Dacă ne prezentăm, salutăm și plecăm, e ok. Putem scrie versuri, romane, putem povesti despre nefericire. Dacă ne legăm pericolos de acest personaj, putem să ne sinucidem. E o problemă de frecvență. Eu zic cum zice dom' Traian: „Mai rău, că-i mai dragu”.

Privind în jurul nostru, te întreb, pentru că ești scriitor și medic neurolog: este mediocritatea o boală?

Mediocritatea este normală. Asta, pentru că, în medicină cel puțin, normalitatea este definită statistic. Adică, dacă majoritatea sunt mediocri, asta e normal. Deci, în această definiție, Florin Iaru este anormal, pentru că nu este mediocru. Asta e. E o veste proastă? Anormalitatea caracterizează cei mai performanți oameni, în orice domeniu. Trezirea! Nimeni nu a putut face o societate bazată pe elitism. Trebuie să ne descurcăm fără facilități și prețuirea deosebită a meritelor.

Profesional, te consideri mai apreciat în Suedia (unde ți-ai susținut o teză de doctorat) sau în România (unde ți-ai susținut altă teză de doctorat)?

În Suedia sunt foarte apreciat. Și în SUA, Israel, Anglia, Spania etc. Am în continuare oferte de muncă în cercetare pe perioade lungi, pe care nu le onorez. În România mă descurc cu greu, cu fandări și feriri de maestru. Aproape nimeni nu vrea să fii bun aici! Lumea te vrea un „simplu executant”, nu cine știe ce personalitate. Pe de altă parte, mi-am asumat întoarcerea în acest spațiu și mă voi lupta până când voi câștiga.

Ce cărți mai citești?

Acum citesc Richard Ford, un maestru al prozei americane contemporane – **Cronicarul sportiv**. O carte care curge, un om care a divorțat și pentru care viața merge mai departe. Azi e greu să selectezi ce să citești – se scrie mai mult și se citește cu mult mai puțin decât înainte.

Noi, poeții, prozatorii, dramaturgii, când o să ne facem bine? Dar de ce ne-am face bine?

Ar fi stupid să „ne facem bine”. Noi suntem bine. Și ceilalți sunt bine, de fapt. Trăim pentru ei, doar că ei își dau seama prea târziu și numai parțial. Dar noi am luat această decizie, nu?

Bogdan O. Popescu, la ce vârstă ți-ai făcut primul om de zăpadă?

Cred că pe la cinci ani. În versuri, de-abia pe la 25 am reușit să pun și nas, și tichie. Acum sunt bine, pot face oricând un om de zăpadă. De fapt, deja pot face și zăpadă din oameni.

CREIERUL LUI PIRANESI

O greșeală de optică

SORIN LAVRIC

Suntem uimitor de nedrepti atunci când trebuie să judecăm scara defectelor și calităților umane. De pildă, avem o părere nejustificată de proastă despre oamenii neglijenți. Când nu-i privim ca pe niște împrăștiți incapabili de a duce ceva la capăt, îi considerăm, în cel mai bun caz, niște firi comode, care ne indispen prin dezordinea pe care o lasă în jur. Distracți, având mereu aerul că plutesc printre realități și semeni, neglijenții au proasta reputație de a fi frivoli. În realitate, rar găsești oameni mai adânci, mai consecvenți și mai bine așezați în lume ca firile neglijente. Ceea ce înseamnă că există o profunzime a neglijenței, pe care o confundăm cel mai adesea cu superficialitatea, ba chiar cu comoditatea snoabă și cabotină. De fapt, profunzimea unui om neglijent vine din intuiția nespuse de fină cu care a fost dăruit din naștere, un fel de simț al esențelor, care îi îngăduie să nu se oprească niciodată la aparențe. Dotat cu flerul de a putea discerne imediat însemnătatea de insignifiantă, neglijentul este un fantast, a cărui atenție este mereu absorbită de orizontul interior al obsesiilor sale. Rădăcinile lui interioare sunt atât de adânci încât nu mai are nevoie de ancore care să-l lege de realitate. Și dacă duce lipsă de simțul detaliilor e pentru că posedă în exces simțul nuanțelor. E ca pisica ce nu vede geamul din cauza prăzii pe care o întrezărește dincolo de luciul lui.

Privit din afară, neglijentul pare un om lipsit de aderență la realitate, când, de fapt, el este o natură compulsivă, a cărui imaginație s-a concentrat asupra câtorva, puține, dar foarte importante, probleme de viață. E precum un somnambul ale cărui vedenii sînt singurele prezențe demne de interesul lui. Tocmai de aceea, din rîndul neglijenților se aleg marii visători, gînditorii și vizionarii religioși. Mistuiți de o lume a himerelor esențiale, ei nu mai au puterea de a privi cu atenție lumea concretă a semenilor. Trec prin ea cu ușurință și lejeritate. Sunt ca niște mistici căzuți într-o piață înțesată cu pragmatici. La prima vedere, par inadaptați. În realitate, ei nu se acomodează regulilor vieții fiindcă s-au adaptat interior la ritmul înalt al idealurilor: o iubire, o capodoperă sau o problemă teoretică le absoarbe atenția mult mai puternic decît cea mai presantă urgență cotidiană. Mai mult, ei par neajutorați și caraghioși, când, de fapt, sunt precum focile sau pinguinii când sunt scoși din mediul lor de elecție, apa mării. Se mișcă greoi și nos-tim din neputința de a-și coordona mișcările după tiparul competiției sociale. Dar, în mediul de elecție al fantasmelor interioare, ei sunt de o elevație vecină cu inspirația divină.

Aerul neglijent împrumută un farmec nespuse adolescentelor și femeilor pînă în 30 de ani. Mai tîrziu, neglijența nu mai prieste femeilor, făcîndu-le de-a dreptul nesuferite.

La bărbați e invers: neglijența e cu atît mai atrăgătoare cu cît survine la vîrsta încăruntelii. Moșmonditul genial cu capul în nori nu e legendă, cum nici tînăra fragilă, lovindu-se de toate colțurile și împrăștiind conținutul poșetei nu este o născocire epică. Asemenea neglijenți fac sarea și piperul speciei.

S-ar putea crede că, în contrast cu neglijenții, firile meticuloase însuflețite de un duh al amănunțirii au o superioritate de ordin valoric. În realitate, pedanteria este o minunție ivită dintr-o sterpiciune lăuntrică. Dacă putem vorbi de o superioritate a omului ordonat, ea e una de esență practică, fără consecințe durabile asupra direcției vieții. E ca și cum ai compara meseriașul care strînge piulițe cu cel care are viziunea schelei din care face parte piulița. Îndeminarea într-un domeniu, chiar dacă îți conferă un avantaj concurențial, e semn de aservire față de activitatea în care excelezi. E cazul clasic când randamentul actului are drept condiție obligatorie golul interior. Oamenii faptei sunt precum păstăile de fasole din care lipsesc boabele: supti de vedenii și goliți de visuri. Pe scurt, vid sufletesc și chircire rece sub aparența unei fizionomii viguroase și sub învelișul unei umori acriboase.

Ideile adînci ne vin numai atunci când suntem distrați. Căci e nevoie de o indiferență aparte, de sentimentul acela, al trecerii nepăsătoare pe lîngă lucruri, ca să poți cădea peste o perspectivă ieșită din comun. E nevoie de haos în preajmă, de o ușoară debandadă în atitudine, chiar de o crispă pornită dintr-o obsesie încă nelecuită, ca prin minte să-ți poată trece linia unei idei. Iată de ce neglijentul este entropic prin temperament și frenetic prin conduită. Frenezia lui e de ordin contemplativ, iar euforiile îi deschid priveliști lirice. Amănuntul că e dezordonat nu e decît forma inofensivă a concentrării în idee. Dezordinea lui nu e decît replica dată gratuității ireductibile a vieții. Căci, de vreme ce viața e un dar, e

necuviincios s-o modifici prin voință. E mult mai potrivit să lași lucrurile în voia lor, însoțindu-le cu sfiala celui care știe că nu are rost să intervină. Tocmai de aceea neglijența este expresia respectului aprioric față de misterul existenței. Când știi că, pînă la urmă, totul e o taină, e un afront s-o pîngărești prin disciplină și prin mania rînduiei cu orice preț. În fond, simțul ordinii are ceva tiranic și apăsător în felul în care ne restrînge spațiul de mișcare. Îți trebuie o platitudine specială ca să găsești satisfacție în ordinea pe care ai creat-o în jur. Pedanții a căror aplecare spre rînduială merge pînă la tipicaria maniacală de a pune fiecare lucru la locul lui suferă de o inconsistență fantasmatică și de o neputință constitutivă de a admira inerția vieții. Căci viața e risipă, expansiune și evenescență și atunci cum s-o întîmpini cu elanul faustic al regularizării ei?

Neglijentul știe cel mai bine că există o noblețe a lipsei de precizie și o grosolanie a aplecării spre exactitate. Singura formă de a prețui viața este s-o lași în voia ei, crușîndu-i devălmășia, caz în care comoditățile nu te atrag și eficiențele te lasă indiferent. Faptul că fiecare ajungem pînă la urmă să facem ce știm mai bine dovedește două lucruri: că nu poți lupta împotriva naturii proprii, că, așadar, ajungi să faci ce-ți scrie în gene; în al doilea rînd, însușirea de a fi pedant sau neglijent nu ține de alegerea ta, ci de o predestinare fiziologică, pe care nu o conștientizezi decît atunci când îți dai seama că în tine se află o pîrghie care nu ascultă de voință, de calcule conjuncturale sau de ambiții sociale. Nimeni nu vrea să fie neglijent, dar dacă i se întîmplă, poate fi bucurios: face parte din categoria fantasmelor cărora lumea nu le recunoaște meritul de a fi schimbat-o cu vedeniile lor. Nedreptatea nu poate fi răscumpărată, dar poate măcar să fie pusă în lumină. E genul de eroare a cărei cauză stă în optica deformată a epocii în curs.

«

Una dintre ideile pe care Kant le exprimă în numeroase rînduri și sub diferite chipuri atrage atenția asupra unui paradox aparent al minții umane, și anume asupra posibilităților noastre reduse de conceptualizare în raport cu posibilitățile noastre de înțelegere. Cu alte cuvinte, pentru Kant era limpede faptul că nu tot ceea ce înțelegem poate lua înfățișarea conceptelor sau chipul cuvintelor. Această înțelegere care se retrage în sine și se refuză tematizării și discursivizării urma să fie gîndită de Heidegger în forma unei preînțelegeri, în virtutea căreia orientarea noastră în lume este posibilă „întotdeauna deja”. În lucrarea sa *Altfel decît a fi sau dincolo de esență*, fenomenologul francez Emmanuel Lévinas lasă pretutindeni impresia că încercarea lui se îndreaptă tocmai către acel de-neconceptualizat, tocmai către acea pre-înțelegere care nu este niciodată tematizată. Pentru că a gîndi un „*altfel decît a fi*”, și nu un „a fi altfel” pune dintru început în joc dimensiunea paradoxalului și propulsează gîndirea dincolo de propriile sale limite.

Prin „*altfel decît a fi*” nu poate fi indicată, în nici un caz, neființa, de vreme ce, urmînd concluziile parmenidiene, neființa ori nu poate fi gîndită, ori, dacă este gîndită, atunci este recuperată metatopic de ființă. Că lucrurile stau chiar așa o recunoaște chiar filozoful francez în începutul lucrării lui: „*A fi și a nu fi se luminează reciproc și desfășoară o dialectică speculative ce este o determinație a ființei, în cadrul căreia negativitatea care încearcă să respingă ființa este imediat invadată de ființă*” (p. 24). Cum este, așadar, posibilă gîndirea lui „*altfel decît a fi*”, de vreme ce piedica esențială ce stă în fața gîndirii este gîndirea însăși? Lévinas nu numai că sugerează, dar dă de înțeles, în mod limpede, că saltul gîndirii peste propria sa umbră este posibil și poate fi împlinit.

Pentru ca un astfel de salt să nu se transforme într-o prăbușire în neființă, Lévinas aduce în discuție o distincție îndelung discutată și „localizată” (erörtert) de Heidegger în perioada tîrzie a gîndirii sale. Pentru Heidegger era vorba despre distincția dintre limba ca dimensiune a originarului, ca preajmă originară (gegend) față de care vorbirea umană nu era mai mult decît o co-respondere, o co-relare. În același sens, Lévinas distinge între Rostire (le Dir) și Rostit (le Dit), prima supra-punându-se dimensiunii originare heideggeriene, iar cel de-al doilea funcționînd ca termen generic pentru cuvîntul rostit, verbalizat, așa cum indică și modul său verbal: „*Anterioară semnelor verbale pe care le conjugă, anterioară sistemelor lingvistice și reflexelor semantice – cuvînt-înainte al limbilor – [Rostirea] este proximitate a unuia față de altul, angajament*

CARTEA STRĂINĂ

Limitele gîndirii

PAUL-GABRIEL SANDU

EMMANUEL LÉVINAS
Altfel decît a fi sau dincolo de esență

traducere din franceză:

Miruna Tătaru-Cazaban,
Bogdan Tătaru-Cazaban și
Cristian Ciocan, București,
Humanitas, 2007, 371 pagini

al apropierii [...]” (p. 30). Raportul dintre rostire și rostit este, așadar, ambiguu, de vreme ce rostitul, aducînd rostirea la ființă, traducînd-o adică, împlinește simultan un act de trădare. Rostitul este condamnat să rămână, prin însăși condiția sa, infidel rostirii. Tocmai în virtutea acestei trădări, Lévinas poate să asume rostirea lui „*altfel decît a fi*”, ca o „*extracție*” sau – folosind termenul filozofului francez – ca o „*excepție*”.

Însă, care este miza unui astfel de salt paradoxal, exprimat dincolo de limitele limbajului și ale gîndirii, înspre acel ceva, ce nu suportă conceptualizarea? Miza întreprinderii levinasiene este prinderea celuiialt în ființa sa, în propriul său, iar nu așa cum s-a întîmplat întotdeauna de-a lungul istoriei filozofiei, pornind de la subiectivitatea proprie. Însă, punînd problema în termenii aceștia, filozoful francez face mai mult decît să propună un mod inedit de a ne raporta la alteritate; ni se propune, concomitent, un nou mod de a concepe subiectivitatea însăși, de vreme ce ea va fi văzută, de aici înainte, în felul unui „*punct de ruptură al esenței excedate de Infinit*” (p. 46).

În timp ce Heidegger transforma faptul-de-a-fi-vinovat într-un existențial al Dasein-ului, Lévinas pare a propune, conceptualizînd raportul subiectivității cu alteritatea ca „*faptul de a fi obligat*” (față de celălalt), o rezolvare înrudită, dacă nu identică, a problemei. Și cu toate acestea, în timp ce pentru Heidegger alteritatea, „*faptul de a fi laolalt*” fac parte din osatura ontologică a Dasein-ului, pentru filozoful francez, lucrurile stau cu totul altfel: nu posibilitatea celuiialt este întemeiată în propria mea existență, ci subiectivitatea mea (în termenii lui Lévinas) este fundamentată și făcută cu puțință de către alteritate, de către celălalt. Responsabilitatea mea față de acesta nu numai că mă precede, ci mă constituie în ființa mea, este temeiul existenței mele, temeiul subiectului ca atare: „*Paradoxul acestei responsabilități constă în aceea că eu sunt obligat, fără ca această obligație să fi început în mine [...]*”

(p. 48). Pentru Lévinas etica premerge și este temeiul ontologiei, fapt fără precedent în istoria filozofiei.

Este, însă, într-adevăr, cu puțință o răsturnare de asemenea dimensiuni a raportului dintre ontologie și etică, ca și a celui dintre subiectivitate și alteritate? Este cu puțință întemeierea ființei în responsabilitatea față de celălalt închipuită ca „*o Rostire dinaintea rostitudului*” (p. 110)? Nu ar fi nevoie, pentru a putea gîndi ceva precum un „*altfel decît a fi*” și o „*altfel decît gîndire*”? Nu este, oare, sufocată construcția levinasiană de paradoxuri și de incongruențe?

A răspunde acestor întrebări nu este sarcina rîndurilor de față, a căror miză nu depășește expunerea succintă a interogațiilor și dificultăților gîndirii levinasiene, așa cum este ea elaborată în lucrarea de față. Înțelegerea și elucidarea dificultăților și contradicțiilor cu care se confruntă gîndul filozofului francez cade în sarcina cititorului, care va fi permanent însoțit, de-a lungul lecturii, de clarificările și lămuririle traducătorilor, uneori vitale pentru înțelegerea unor pasaje care trimit neexplicit și în lipsa unor trimiteri la pasaje din Heidegger sau din Husserl. Astfel, lectura unui cititor mai puțin familiarizat cu gîndirea acelor filozofi cărora Lévinas le este îndatorat – și cu care poartă, în numeroase rînduri, conversații întinse pe paragrafe întregi fără a indica sursele bibliografice – va fi semnificativ ușurată.

Cu toate acestea, stilul uneori metaforic, trecerea rapidă de la setul de concepte al unui filozof la jargonul altuia, jocurile de cuvinte unori imposibil de prins prin traducere, ca și perspectiva cu totul surprinzătoare din care Lévinas încearcă să ridice problema alterității și a acelu „*dincolo de esență*” sporesc dificultatea lecturii, oferind, însă, simultan, un farmec specific gîndirii levinasiene care atinge, în lucrarea *Altfel decît a fi sau dincolo de esență*, un punct de maximă concentrație filozofică.

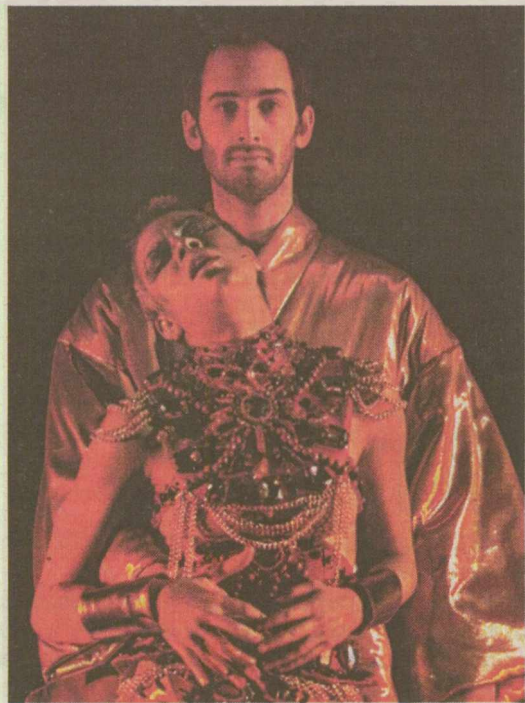
«

Ghilgameș și epopeea lui Galgoțiu

MIRCEA GHITULESCU

La orice te așteptai din partea lui Dragoș Galgoțiu după epopeea cu **Faust** de Goethe (la Teatrul Mundi/Metropolis), când a construit monștri de beton în mica sală de pe Mihai Eminescu (mai-mai să se dărâme clădirea cu directoarea Corina Șuteu, cu tot) decât la acest abundent și strălucit semi-eșec (sau semi-succes, tot una este) cu **Epopeea lui Ghilgameș** de la Teatrul Odeon. Mai degrabă te gândeai la o întoarcere spre violența delicată din **Portretul lui Dorian Gray**, marele său spectacol. Iată însă că obsesia epopeică este rezistentă, chiar dacă are, de data aceasta, o pronunțată tentă antropologică. Dragoș Galgoțiu nu a depășit momentul **Faust**, doar că atacă subiectul eroic din perspectiva cosmogoniilor babiloniene incluse în **Ghilgameș**. Mai mult, spectacolul începe, ca în **Faust**, în împărăția cărților, doar că aici nu mai este odăița savantului goethean, ci o bibliotecă megalitică impresionantă, o bibliotecă foarte bine reprezentată de Andrei Both, decoratorul spectacolului.

Ce anume nu funcționează în acest spectacol supra-abundent este stilul repetitiv, care dilată reprezentarea de la o oră și jumătate-două la mai bine de patru ore. Sute de versuri pe care le repetă unul, doi sau mai mulți actori, dau reprezentății un aer obsesiv, poetic poate, dar bolnăvicios. Sigur, Dragoș Galgoțiu s-a gândit la un ceremonial semireligios realizat prin mijloacele antropologice deprinse de la Eugenio Barba (corpul asiatic contorsionat și cel european cam înțepenit), dar toate acestea se recepționează în prima jumătate de spectacol. După pauză nu mai aflăm nimic nou, ci ne străduim să ascultăm subiectul până la capăt. Subiect alcătuit și el din crâmpie descoperite ici-colo, înscrise pe tăblițe de piatră asemenea învățăturilor lui Confucius. Nu departe de Biblia creștină, atât în versetele erotice ce amintesc de **Psalmii** lui David, dar mai ales prin povestea finală a lui Utnapishtim, un Noe mesopotamian. Constantin Cojocaru, interpretează „un zeu aproape muritor” fără excese vocale, în afara celor cerute de regizor. Marele erou Ghilgameș, păstorul/stăpânul orașului Uruk, îi va ucide pe semenii săi semizei ca în luptele dintre zeii și titanii din mitologia europeană (pe Huwawa, sau Humbaba, paznicul pădurii de cedri, apoi pe Taurul Ceresc) cu ajutorul iubitelui său prieten Enkidu, el însuși fiind două părți divin și o parte om, ceea ce înseamnă că este muritor. Între timp, zeița Iștar îl plămădise din pământ pe Enkidu. Până aici a fost istoria divinităților, abia de aici înainte începe istoria omului.

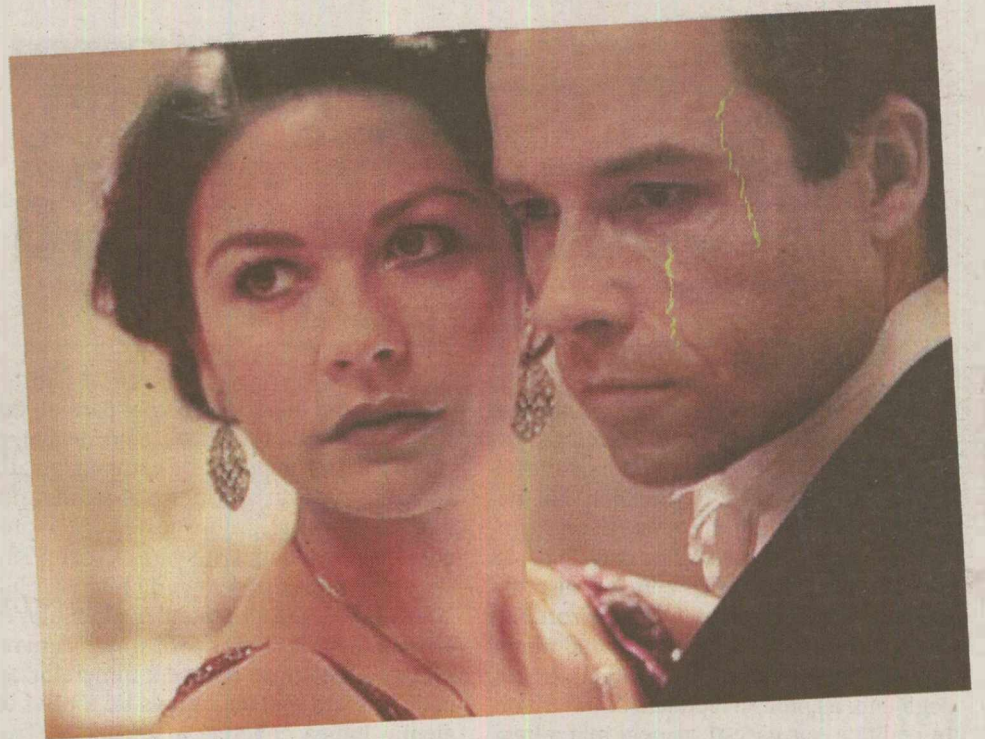

Imagini remarcabile produce omul primordial Enkidu, bine interpretat de Istvan Teglas, în stadiul de bestie. Prostituata Shamhat (Meda Victor) nu numai că îi relevă sexul, dar îl și desăvârșește ca om. Pentru că va ucide monștri semizei ajutat de Enkidu, Ghilgameș (palid și ezitant în interpretarea lui Tudor Aron Istodor) va fi pedepsit cu moartea partenerului său, al cărui cadavru îl veghează până când „îi iese un vierme din nas”. De aici înainte, Ghilgameș este pătruns de frica de moarte și caută „lumea de jos”, ca să afle taina vieții eterne. Pe această porțiune, scenariul se apropie de a noastră **Tinerete fără bătrânețe**, care, din fericire, este mult mai succintă, dar mai cuprinzătoare, pentru că fiul de împărat se „telepoartă” în trecut și găsește lumea distrusă de trecerea timpului. S-ar părea că frica de moarte a asiaticilor este incomparabil mai mare decât a europenilor. Ghilgameș îți aduce aminte de primul împărat chinez din dinastia Qin (sau Xin), care a luat cu sine în mormânt toată lumea de deasupra, cu personaje în mărime naturală, confecționate din teracotă.

Sunt impresionante plămuirile acestei lumi primordiale. Anu, zeul cerului, renaște dintr-un cub de chihlimbar, Enkidu din lutul mocirlos. Toată materia fecundă zeii și oamenii la un loc, pentru că nu s-au despărțit încă unii de alții. Muzica spectacolului, un zumzet continuu, obsedant și parcă amenințător, invocațiile cu corzile vocale dilatate la maximum fac ca Ghilgameș, din când în când, să te tero-rizeze și să te facă martor la facerea lumii.

Andrei Both parcă pictează decorul în aer. Sunt personaje ce nu mai aparțin actorilor, ci sunt create împreună de regizor, scenograf și costumier. Costumele (Doina Levintza), jumătate oameni, jumătate decor (demonul cu aripi, jucat coregrafic de Ionel Mihăilescu, taurul ceresc pe care îl poartă pe umeri Ionuț Kivu) alcătuiesc un bestiar cu valoare teatrală în sine, fiind tot atâtea atracții pentru privire. Dacă se mai păstrează ceva din valoarea teatrului tradițional bine făcut aceasta se datorează Oanei Ștefănescu (Ninsun).

Oricât ar fi de repetitiv, nu poți să negi că spectacolul îți dă frisoane când te simți, uneori, conectat cu ideile esențiale, cu lumea primordială în care a apărut omul „ca din pământ”. Sunt, însă, erori de neînțeles: biblioteca lumii mult laudată este uitată pe undeva, în fundal, ca și coșmarul contemporan cu sex, droguri, pian și saxofon... Un poem dramatic, în care toți actorii sunt dirijați spre neo-declamație.

Titluri de criză

CĂLIN STĂNCULESCU

Deși unele statistici arată o audiență crescută la recenta ceremonie de acordare a premiilor Oscar, semnele crizei par a fi familiare și lumii cinematografului, în special a celui american, care hrănește cu sau fără voie peste 70 de procente din rețeaua cinematografelor europene. Inclusiv a celei românești. Iată câteva exemple de recente premiere extrem de ambițioase, dar care naufragiază lamentabil în mediocritatea locurilor comune, în convenționalismul și naivitatea proprii produselor create de amatori.

Cei care veghează este o poveste populată de eroi ai benzilor desenate printre care se numără Dr. Manhattan, un fizician dezintegrat cu ocazia unui accident atomic, cu forțe paranormale, Silk Spectre 2, o tânără fermecătoare cu calități de superluptătoare în conflicte de stradă, Ozymandias - Adrian Veidt, suprainstitutat „cel mai deștept om din lume”, Comedianul, un luptător de elită, care are, însă, multe suflete nevinovate pe conștiință în timpul războiului din Vietnam, Rorschach, mereu costumat precum celebrul erou al lui Wells - „omul invizibil” etc. etc.

Povestea filmului amestecă-realitățile istorice cu fantezia pură - printre care și al treilea mandat de președinție al lui Richard Nixon -, miza finală fiind un soi de Armageddon la comandă în folosul unuia dintre eroii benzilor desenate. Nu-l divulg, deși personajul poate fi ghicit de către orice fan al BD-urilor. În afara unor scene de extremă și nejustificată cruzime, filmul semnat de Zack Snyder, având printre interpreți pe Patrick Wilson și Carla Gugino, mai are un mare defect... durează 163 de minute.

Șapte suflete, regia Gabriele Mucino, pare a fi o naivă și inutilă încercare de reutilizare a atributelor melodramei. Iată povestea - fratele unui agent fiscal îi uzurpă identitatea în tentativa de a scăpa niște debitori de sume datorate, dar și pentru a le oferi, în final, câteva dintre organele sale vitale, spre a fi transplantate în cazuri aproape lipsite de speranță. Spectaculoasă treabă, pur lacrimogenă, susținută ca pe o corvoadă fără noimă de simpaticul actor Will Smith, aici secundat de către frumoasa Rosario Dawson, fata cu inima slabă, care se trezește în final cu problema rezolvată. Pompos lansată publicitar drept „o nouă ipoteză în calea fericirii”, producția **Șapte suflete** are doar calitățile soporifice ale unui film doldora de locuri comune.

Houdini-ultimul magician, regia Gillian Armstrong, se bucură de participarea actriței Catherine Zeta-Jones, în rolul unei clarvăzătoare scoțiene, care plănuiește cu fiica ei să-l ușureze pe celebrul iluzionist Harry Houdini de vreo zece mii de dolari, sumă importantă în 1926, anul decesului marelui artist. Dincolo de love-story-ul schițat pentru a umple pelicula, regizoarea, care nu s-a făcut remarcată decât pentru serialul **Fiicele doctorului March**, Gillian Armstrong, nu reușește să ne convingă de autenticitatea suferințelor personajelor sale, prinse într-o idilă fără orizont. Alături de Catherine Zeta-Jones, apare în rolul titular actorul mediocru Guy Pearce.

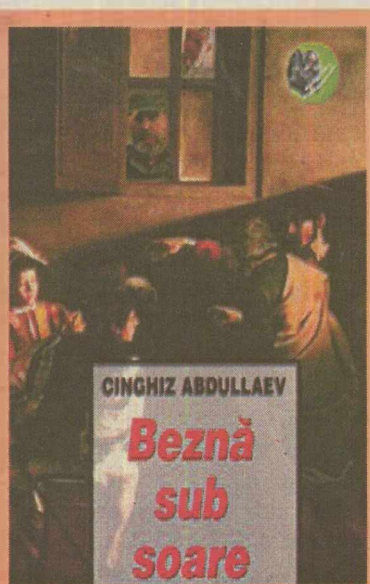
Pe lângă aceste rebuturi americane, avem și un rebut grecesc, și anume un film dedicat unui faimos pictor - Domenicos Theotokopoulos, cunoscut mai bine sub numele de El Greco. Semnatarul filmului **El Greco** este Yannis Smaragdis, care colaborează și la scenariul inspirat de un roman scris de Dimitris Siatopoulos. Pe parcursul filmului, urmărim traiectoriile de creație ale pictorului născut în Creta, de unde ajunge la Veneția, în atelierul marelui Tizian. De aici, urmează epoca spaniolă, pictorul retrăgându-se până la sfârșitul vieții la Toledo, unde viața îi este la un moment dat „amenințată” de pretențiile Inchiziției de a impune un anume stil în pictura religioasă. Toată partea dedicată eroice lupte cretane de a „scăpa de jugul venețian” pare a ieși dintr-o comedie istorică gen „Robin Hood în izmene”. Partea mediană, dedicată uceniciei în atelierul lui Tizian, este și ea plină de locuri comune, iar ultima parte pare a fi o caricatură deloc veselă a Inchiziției. Muzica filmului este semnată agresiv de Vangelis, singurul lucru pozitiv din această producție fiind costumele recent onorate cu prestigiosul Premiu Goya și semnate de Lala Huete.

Poate luna martie ne va aduce și ceva filme bune pe ecrane. Sigura premieră românească la orizont este filmul **Week-end cu mama**, regizat de Stere Gulea.

KGB-ul a fost cu noi. Dar Paul Everac?

HORIA GÂRBEA

Ceașescu, Castro, KGB și CIA reprezintă cuvintele-cheie pentru romanul lui Cinghiz Abdullaev intitulat **Beznă sub soare** (Editura Ideea Europeană). Autorul este unul dintre cei mai cunoscuți scriitori din Azerbaidjan, faima sa depășind cu mult hotarele țării de la Marea Caspică. Abdullaev a publicat, la nici 50 de ani, peste 600 de cărți – incluzând și traduceri în cele 24 de țări –, într-un tiraj total de 20 de milioane de exemplare și este secretar al Uniunii Scriitorilor din patria sa. Multe dintre volumele publicate sînt romane polițiste sau thriller-uri politice. Unele dintre volume sînt inspirate de propria biografie de membru al unor servicii de contraespionaj și participant chiar la o operațiune de comando în Angola. Dar scriitorul nu este un aventurier, ci un foarte rafinat intelectual, doctor în drept și vorbitor a multe limbi străine.

CINGHIZ ABDULLAEV
Beznă sub soare
Editura Ideea Europeană,
roman

Romanul **Beznă sub soare** este inspirat în parte din evenimentele din decembrie 1989, la care scriitorul a luat parte, fiind în România tocmai atunci. Amănuntele acelei vizite nu sînt explicate nici în carte, nici în prefața foarte cuprinzătoare pe care o oferă romanului traducătorul său, Dumitru Balan, reputat om de literă și prețios cunoscător al limbii azere, ca și a multor culise politice, fiind și coleg de cămin la Moscova, cu un anume Mișa (Sergheevici Gorbaciiov). Ne putem imagina că Cinghiz Abdullaev se afla în decembrie 1989 la București ca scriitor, în documentare, după cum alte variante nu sînt excluse. E cert că a avut interdicție de a mai pune piciorul pe pămîntul românesc în

primele mandate ale lui Ion Iliescu. Abia în 2004 i s-a ridicat interdicția de către același președinte și a participat la Festivalul de la Neptun.

În romanul lui Cinghiz Abdullaev acțiunea principală este aceea a complotului pentru înlăturarea lui Fidel Castro, la care numeroase servicii secrete s-au ostenit degeaba. Operațiunile din timpul revoluției române sînt un contrapunct de fundal, dar nu unul neimportant în contextul implicării serviciilor secrete în tot ce se petrece pe lume. Comandouri palestiniene și chineze trebuiau să sustragă simultan cadavrele Ceaușeștilor și caseta video cu execuția lor, ca să nu mai existe dovada că dictatorul a murit. Sergiu Nicolaescu ar fi fost o victimă colaterală. Caseta ajunge cu bine

din întîmplare și Petre Roman și-o lipește de piept cu leucoplast. Cadavrele celor doi sînt recuperate de un grup sovietic care-i doboară pe răpitorii chino-palestinieni, omorînd vreo trei dintre ei. Mai greu a fost cu restituirea morților. Pînă la urmă, sînt abandonati pe Aeroportul Otopeni, în speranța că militarii lui Stănculescu, care îi căutau disperati, îi vor găsi, ceea ce s-a și întîmplat.

A fost sau nu așa, realitate sau ficțiune, asta nu o putem ști. Dar putem citi cu interes romanul verosimil și palpitant al lui Abdullaev. **Beznă sub soare** a fost, se pare, chiar numele de cod al operațiunii KGB de înlăturare a lui Ceaușescu.

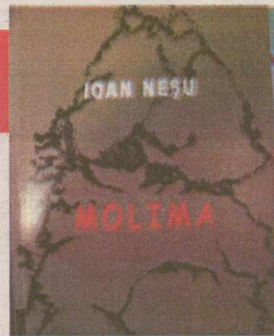
Cu litere mici, Paul Everac, autor a zeci de piese de teatru, își culege într-un volum 110 scrisori. Mici scurte, pentru că sînt lungi scrisorile. Într-un ev al corespondenței grăbite pe e-mail, Paul Everac a scris zeci de scrisori lungi, păstrînd copii și publicîndu-le acum, grămadă. E de presupus că unii destinatari n-au citit nici scrisoarea inițială, la zi. O vor face acum? Greu de crezut. Să citească alții ce a scris Paul Everac despre personalități (mai mult sau mai puțin) la ani de zile după purtarea corespondenței unilaterale? Și mai greu de crezut. Și totuși, pistolele lui Everac stîrnesc un anumit interes. Cel puțin mie îmi stîrnesc! În primul rînd, unul - să zic - literar, deși autorul nu se preocupă el excesiv de stil. Apoi, unul realmente legat de conținutul de idei" al textelor. Să ne înțelegem: Paul Everac nu este un prost, cum cred mulți, și are, în felul lui, condei, dar mai ales o perfectă coerență. Dacă îi accepți premisele, demonstrația duce ață la concluzie. Dar astea sînt aspecte secundare. Mai interesantă în epistolele lui Everac este un soi de reconstituire istorică pie-

PAUL EVERAC - Scrisori
Editura Semne, chiar scrisori

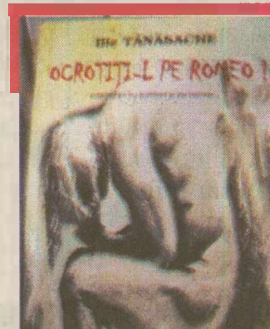
șișă a unei epoci incitante și, apoi, caracterul acestui eritabil personaj, cel mai reușit din teatrul său! Continua sa iritare, mania persecuției, arta magistrală de a-i culpabiliza pe ceilalți, orgoliul său de împărat și teîndoiala de sine! Nu contează că pe fragmente, Paul Everac are dreptate, punînd degetul pe niște răni pe care e de mirare cum de nu le-a văzut cînd situația îi convinea. Nu contează nici că în multe privințe nu are dreptate: susține prin argumente șubrede și pledoarii de un avocațism perfect clișee de tot felul sau construcții imposibile ale minții sale. Orice s-ar spune, Paul Everac epistolierul e un spectacol, unul involuntar pentru că planul său nu e să se arate gol și vulnerabil, cum uneori se ivește. Cui îi scrie Paul Everac? Dar nu-i scrie! Lui Ion Iliescu de vreo zece ori, lui Gabriel Liiceanu, lui Adrian Năstase, lui C. Noica, lui Răzvan Theodorescu de vreo 5 ori și lui C.T. Popescu

total - posibil, e de verificat, deși nu cred. Un lucru e sigur: Paul Everac afirmă că nu a furat - și probabil că nu a furat nimic -, iar asta îi dă dreptul să dea lecții cu superioritate celor care au fost hoți sau, cum îi concede lui Iliescu, doar naive gazde pentru hoți. Paul Everac este, în aceste scrisori, un spectacol, cu toate redundanțele și pretențiile sale sau tocmai prin ele. Cine crede că e mai bine să-l ignore nu știe ce distracție pierde. Alceva a vrut Everac cu volumul său, dar uite că a ieșit ceva ce nu a preconizat. Scriitorii de tipul Everac s-au plîns că au fost făcuți „dinozauri” ai epocii de dinainte de 1989. Everac însă a devenit dinozaur după, adică o fiară la care te uiți și nu-ți vine să crezi că există, un Jurassic Park cu un singur exemplar. Dacă oamenii ar avea cu adevărat simțul spectacolului, scrisorile lui Everac ar trebui să se vîndă ca pîinea caldă.

IOAN NEȘU - Molima
Editura Semne, roman

Romancierul Ioan Neșu e un personaj pitoresc pentru că, silviculor fiind, locuia, lucra și scria într-o pădure de lîngă Țândărei. Acolo, între arbori și arbuști, ca un nobil de țară romantic, Ioan Neșu și-a creat o operă ce cuprinde numeroase volume, toate de proză și bazate, mai ales, pe un univers citadin, probabil ca o nostalgie a izolării lui voluntare. Dacă noi, orașenii, visăm să ne pierdem în codru, prozatorul pare că își dorește să fie în miezul luptelor politice fâșișe și de culise. Romanul **Molima** se situează între parabolă și evocare, dar pare să aibă și un filc proiectiv. Un ziarist, Ion Culea, trăiește o epocă bizară, care evocă începuturile anilor 1950. Într-o Românie contemporană și concretă încep, apoi se înmulțesc niște arestări care par justificăte la început, apoi devin o formă de teroare, fiind arbitrar și abuzive. Cum arestările nocturne din perioada imediat post-belică nu mai au nevoie de o deghizare sub formă esopică, ne întrebăm unde țintește Ioan Neșu. Singurul răspuns logic - spre actuala (sau poate o viitoare) putere, care ar fi în stare să se comporte tiranic și torționar, acoperită de sindromul „capra vecinului”, prin care masele rabdă ușor nenorocirea altora cu formule ca lasă că bine le face, nu-i ia degeaba etc. Molima se întinde, dar încetează brusc prin decesul Stăpînului, dictatorul, secerat subit de moarte bună. Nu că n-ar fi posibil în realitate, dar rezolvarea e, literar vorbind, prea simplă. Prostimea îl plînge pe răposat, cei lucizi se bucură și totul se termină cam abrupt. Meritele lui Ioan Neșu stau în fluența povestirii și în adevărul psihologic al personajelor confruntate cu inedita „molimă”. Sfirșitul neașteptat și fără urmări frustrează oarecum cititorul.

Ilie Tănăsache - Ocroțiți-l pe Romeo!
Editura Vox, memorialistică

Ziaristul și scriitorul Ilie Tănăsache a lucrat o vreme la un ziar local din Regiunea Galați, cu sediul chiar în portul dunărean. În această calitate, a cunoscut mulți scriitori, afiți localnici, cît și veniți de la „centru” în „acțiuni culturale” care trebuiau să culmineze, ne asigură autorul, cu vizitarea podgoriilor din nordul numitei regiuni, tăiată mai apoi în județe. Ilie Tănăsache încearcă să presare cît mai mult haz în paginile de evocări, mai ales haz de necaz. Cititorului de acum îi rămîn, însă, în minte mai ales imagini ale absurdității la rang de lege din redacția și birourile cenzurii unui cotidian din anii '50-'60. Și mai teribilă e o scenă anterioară carierei de ziarist a lui Tănăsache: Împreună cu alți adolescenți e pus să trieze cărțile unei biblioteci pentru a decide, fără nicio pregătire care sînt dușmănoase și trebuie distruse. Necunoscînd autorii, tinerii se iau după titluri și coperte. **Răscoola** e acceptată, dar **Adam și Eva** a aceluiași Rebreanu e aruncată: trebuie să fie ceva mistic acolo. Cu tot umorul relatării, te cam îngrozești! Amintirile lui Ilie Tănăsache sînt o lectură plăcută, cu reproșul că mulți dintre cei evocați drept scriitori s-au dovedit ne semnificativi ca autori și, deci, micile anecdote cu ei nu au nici ele picaneria celor, similare de altfel, ale unor eroi a căror biografie să ne intereseze.

VASILE FARAGO - Cloburi de lume
Editura Eminescu proză

Un fost pilot de linie și-a descoperit relativ recent darul observației caracterizante și umorul latent. S-a apucat să scrie. Proză scurtă, un fel de scheșiuri, fără nicio preocupare pentru structură, coerență a volumului, captarea atenției prin tehnici specifice prozei contemporane. El imaginează istorii, istorioare, bufonade, majoritatea satirice, la adresa unei societăți care nu duce lipsă de caricaturi și trăsături bune de caricaturizat. Vasile Farago e un caricaturist, un epigramist care se exprimă pe calea fragmentelor de proză. După cum îl duce inspirația, schițele ies mai bine sau mai forțat, mai comice sau mai nesărate. Din fericire, autorul e un tip inteligent și asta îl ajută să nu facă gafe catastrofale. Dar și preocuparea pentru un comic drept mergător spre țintă îl împiedică în principiu să realizeze literatură serioasă, pentru că și umorul poate fi serios. El nu dă celor pe care, în mod vădit și pe bună dreptate, îi disprețuiește lovituri de sabie, nici măcar lovituri nimicitoare de karate, ci exclusiv bobîrnace. Orișcît, într-o lume tot mai lipsită de haz, Vasile Farago ne poate însenina cîteva clipe. În ciuda mizantropiei afișate, el e un clovn optimist, nu unul trist.

Îmi cer iertare pentru o omisiune gravă din numărul 4. Numele traducătoarei poemelor lui Giorgos PETOUSSIS (după versiunea engleză) și autoarea prezentării sale este doamna Elena NISTOR. (H.G.)

La Mărul de Aur

STELIAN TĂBĂRAȘ

...Nici astăzi nu-mi vine a crede că, în iarna 1968-'69, stăteam - cu mai mulți colegi de la Radiodifuziune - la restaurantul ziariștilor, „Mărul de aur”, împreună cu actorul Ludovic Antal și scriitorii Petre Pandrea, Alexandru Drumeș, Radu Gyr, Nichifor Crainic... Pe Calea Victoriei, azi în spatele unor blocuri, o casă cu colonete, unde, totuși, noi cei care făceam emisiuni literare nu ajungeam decât foarte rar.

Toți cei pe care i-am pomenit erau niște taciturni, cu excepția lui Ludovic Antal, mereu gata să povestească vreo snoavă. Și Petre Pandrea mai evoca întâmplări din avocatură sau de la casa și grădina sa din Periș, restituite atunci printr-un miracol; se plângea că i se culegea liliacul sau că i se furau cireșele până la distrugerea pomilor. Odată, aflat mai multă vreme pe-acasă, i-a chemat pe bănuții hoți și i-a pus să culegă cireșe după plac, de asemenea să facă buchete de liliac - „Dar vă rog să nu rupeți pomii!”. Ce figuri vor fi făcut aceștia, ca în filozofia asiatică a victoriei prin acceptare. Tot Pandrea ne-a povestit despre Ionel Teodoreanu, cel care, e drept, nu fusese închis, dar a murit în iarnă cumplită din 1954 cu o sacoșă goală în mână, căutând o pâine „la liber” (era vremea cartelelor). Povestea cum lui Ionel Teodoreanu îi revenise din oficiu rolul de apărător în instanță a unui criminal odios, Vasiliu.

Doar acela care nu și-a fiert creierii amestecând calambururi, poante sau rime și numai cine nu și-a fript degetele de la țigara aprinsă în timp ce mintea lui croșeta replici nu știe cât de greu e să scrii umor. Exact ca în bancul cu glonțul, îți trece prin cap o idee, iar dacă nu apuci s-o prinzi și s-o crești la foc iute - faci pneumonie (tu transpirat, glonțul rece...). Iar dacă mișcarea asta - când centrifugă, când centripetă, când ordonată după regula „Doamne-ajută!, poate iese” - trebuie repetată săptămânal, avem de-a face cu o opțiune. Aceasta (opțiunea) e dictată de însuși proverbul bulgar „ceea ce este este, ceea ce nu este nu este” și se traduce scurt: ori te lași, ori nu te lași. La această teoremă se adaugă de făcut una bucată scenariu săptămânal pentru 50 de minute de emisie, în medie. Să se calculeze: numărul la pantof, vârsta participanților și câte sezoane rezistă ei în TV.

Încă de acum 28 de ani, băieții de la Divertis se întrebau de ce 5 lei și cu 5 lei nu fac 10 dolari. Asta era pe vremea când toate drumurile duceau la Copou, berea costa 5 lei, iar cotletul 30 și pe traseul istoric Universitate - Bolta. Rece se scria umor alternativ. Trecură anii, mai întâi cei în care se șoptea că era mai bine pe vremea lui Dej, apoi cei în care se striga că era mai bine cu Ceaușescu. În sfârșit, venii timpul să-l regretăm pe Iliescu, iar grupul Divertis pare că se chinuie cu aceeași problemă, a cărei rezolvare se întrezărește, iată, la capătul tunelului care dă în curtea Antenei 1, pe stânga.

Dacă Ioan Gyuri Pascu s-a despărțit de grup și Tony Grecu s-a retras, după spusele domniei-sale, pentru o vreme, să reflecteze, atunci $12 - 2 = 2$. Cel puțin, asta am văzut în noul sezon din grila de primăvară, adică începând cu duminica de 1 martie. (Paranteză mică: până de curând, grilele se împărțeau, ca sezoanele doamnei Udrea, într-una de vară și una de iarnă, acum, de când cu recesiunea, observ că avem bani de producții pentru patru grile anuale; aștept împărțirea după anul chinezesc și după secundarul sportivilor). Cum spuneam, „Divertis Mall”, anunțat cu surle și trâmbițe în promo, revine, urmat de „Tony Grecu și prietenii”. Recunosc, nu mai urmărisem

NOCTURNE

Acesta își omorâse ambii părinți, încercând apoi să-i dizolve într-o groapă cu var. (E criminalul care a văzut, totuși, libertatea: după ce a fost scos din pușcărie și i s-a pus un pistol în mână, să facă ordine în Ferentari, unde nu se mai putea pătrunde de hoți și de cuțitari). La proces, Ionel Teodoreanu, văzând că Vasiliu nu mai avea nici o șansă, probatoriul crimei fiind cât se poate de grav și de sigur, ar fi zis, la bară: „Dar, închipuiți-vă, onorată instanță: acest biet om este un orfan și de mamă, și de tată!”.

Mi-l amintesc pe Petre Pandrea cu o figură de haiduc, cu mustați lungi, răsucite; avusese dreptate Călinescu spunând că are o înfățișare de kurd și că în urma lui parcă aude herghelii de cai. Caracterizare ce nu i-a plăcut lui Pandrea, încât, la întâlnirea celor doi, nu departe de Capșa, a avut loc un adevărat duel cu bastoanele. Vi-l închipuiți pe Călinescu mânuind bastonul?

Nichifor Crainic (despre care alți „eliberați” povesteau lucruri cumplite, că ar fi fost pus de gardieni să cânte cocoșește pentru un blid de terci) era acum un bătrânel cu pălărie și costum alb, ca în schițele lui Caragiale. Trecuse, desigur, prin atât de multe, încât devenise foarte, foarte tăcut. Te uitai la

omulețul din fața ta și nu-ți venea să crezi că el a fost corifeul unei gândiri de dreapta dinainte de război, spirit polemic de temut, alături de Pamfil Șeicaru.

De fapt, prudența tăcerii lui ne molipsise pe toți... Singura „abatere de la etica socialistă” era produsă de Ludovic Antal, el, care nu făcuse închisoare și care recita, ca și în alte dăți, **Doina** lui Eminescu. Era un bărbat brunet, dârz, se spune că de origine ceangău; a murit după suferințe incredibile, cu scheletul măcinat de boală. Dar, pe atunci, făcea haz de necaz; îi plăceau calambururile. Îmi amintesc, de pildă, că unul dintre colegii noștri, enervat de nepunctualitatea actorului (artist bucureștean, ce mai!) a strigat: „Pe acesta să nu-l mai văd un an!”. Ludovic Antal avea să revină mult mai repede, chemat la o emisiune peste vreo două luni, glumind: „Am fost interzis de Onan”. Era greu să faci emisiuni fără acest actor care recita din Eminescu ore întregi, fără carte; cred că îl știa în întregime pe dinafară. Pozitiv și aventurier: ultimul lui concubinaj fusese cu o vânzătoare de la Loz în Plic, descoperită nu se știe cum, pe la o gheretă din preajma Radiodifuziunii. După moartea lui, mulți dintre noi tresăreau văzând pe stradă, în

diferite ipostaze, bine cunoscutele costume și „fășul” lui Antal, pe care fosta amantă (locuind mai departe în aceeași casă) le transfera pe rând către diverșii amanți ulteriori.

Alexandru Drumeș era de o politețe excesivă. Cu greu puteai să vezi în el pe autorul popularelor best-sellers „**Elevul Dima dintr-a șaptea**”, „**Invitație la vals**”, „**Scrisoarea de dragoste**”. Cel puțin, invitația avusese 35 de recidivări, azi așa ceva pare de necrezut! În acea perioadă, ne spunea că tocmai a terminat o povestire despre Iancu Jianu.

Cât despre Radu Gyr, de la venire și până la plecare, el doar tăcea, tăcea, tăcea. Sub părul vâlvoi, roșcat, chipul pistriuat, impasibil, aproape nu se lumina niciodată într-un surâs. Poeziile lui nu le știam decât din auzite, fragmente. „**Voi n-ați fost cu noi în celule**”... și „**Azi noapte Isus mi-a intrat în celulă**” se recitau în șoaptă.

După 1989 am citit, în diverse cî „de sertar”, despre Aiud și Canal, prin câte trecuseră tăcuții noștri convivi. Decenți, pățiți sau pur și simplu doritori să uite trecutul, ei nu vorbeau niciodată despre suferințele lor. Păreau echilibrați, relativ sănătoși. Colegii de la Radio se minunau:

- Uite, cât au suferit și, totuși arată mai bine decât noi.

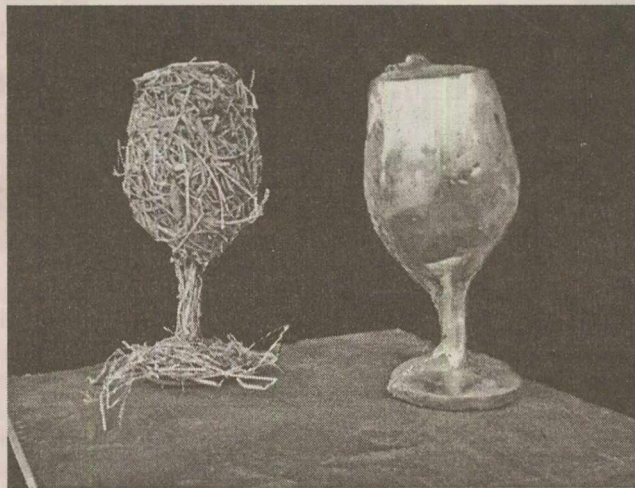
- Păi, lasă că și noi... a trebuit să suportăm... libertatea... «

TV PLANET

Eu te-am făcut, eu te umor

ANA-MARIA NISTOR

de multă vreme show-ul lor, care mi se părea din ce în ce mai răsufat, mai prăfuit și repetitiv. Acum, însă, mă chinuia curiozitatea și bine mi-a făcut, căci, astfel, am avut și eu revelația adevărului profund, conform căruia vara nu-i ca iarna. Ceea ce pare la prima vedere o simplă redundanță - „Divertis Mall”, urmat imediat de a doua emisiune, care face parte din prima sau poate nu? - nu-i

decât un semn că avem de-a face cu lucruri complet distincte. „Mall-ul” urmează calea pe care a apucat-o de acum câțiva ani, aceea a unui amestec de oameni, stiluri și tipuri de umor, care e din ce în ce mai străină de vechiul Divertis și mai aproape de maniera de show de divertisment fără personalitate, pe care-l întâlnești și la alte televi-

ziuni/trupe de umor. Noua emisiune, însă, arată nu doar că Tony cel risipitor s-a întors pentru a-și lua partea sa de moștenire, ci mai ales că tatăl grupului e cel care încearcă să readucă și să păstreze stilul Divertis. Acum, eu nu mai știu cine-i fiul și cine-i fratele și din această dilemă nu pot ieși decât urmărind mai departe chestiunea cauză. Un lucru e cert: doar cu Tony Grecu nu se face primăvară, așa că fostul conducător de oști glumețe l-a făcut secund pe Dragoș Stoica - actorul divorțat de Mondenii, pe care, prin savoarea personajelor sale, i-a ajutat enorm să aibă popularitatea de azi.

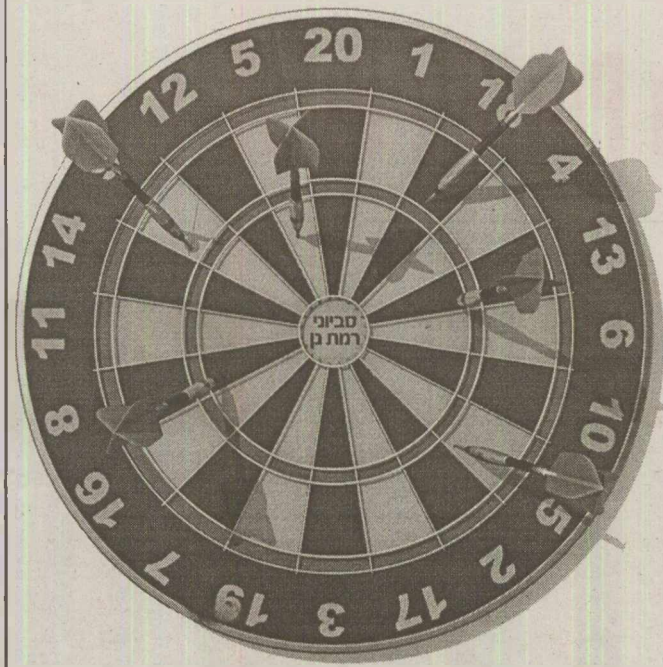
În concluzie, dragi telespectatori, petrecerea continuă, așa că îi urez lui Tony Grecu&friends vânt din pupa, iar celorlalți le pun întrebarea creștinească „Cine iubește și lasă?”.

Și tot pentru că venii vorba de Mondenii, văd că PrimaTV investește mai mult în divertisment, emisiunea lor durează acum o oră și jumătate, producția e mult mai mare, cu scenografie mai scumpă, cu dansatori etc. Vreme de criză, ce să-i faci?! Nu pot decât să mă bucur pentru cei 3 tineri actori fișci + 1 mobil (Angel Popescu a intrat pe teren în locul lui Dragoș Stoica, transferat la echipa adversă de mai sus). Și-au făcut loc pe piața de divertisment (mă refer, în special, la emisiunile de satiră) încet, dar sigur, începând de acum șase ani, până au câștigat publicul lor, care e din ce în ce mai numeros. O perioadă au alergat umăr la umăr cu Divertis, iar în momentul actual au deja un avans de câțiva metri buni în fața lor.

Din păcate, îi pândește aceeași ispită, care se trage din grandomania românească, dar vrea să fie soră cu Broadway-ul sau măcar cu show-ul italian de tv: de ce să lăsăm lucrurile simple, când le putem complica și de ce să nu stricăm ceva bun doar de dragul schimbării? Îi mai las câteva săptămâni, dar tare mi-e teamă că, în ritmul ăsta, vor începe să semene cu Leana și Costel.

Apropo, nici nu știți ce mică-i Vacanța mare! E acolo, pe Kanal D, fără audiență, slavă Domnului!, din ce în ce mai jalnică. Nu cercetați, credeți-mă pe cuvânt! Lăsați-o să moară încet și sigur, ca orice lucru început prost. Who's next? «

Paranghelie cu haleală și lăutari

● Ce auzim, din presă, despre „Zilele Marin Sorescu”, ținute recent și cu atâta tam-tam, la Craiova? Păi, aflăm picanterii de tot soiul: că avută loc un chef enorm la Cetate, pe moșia lui Mircea Dinescu, deși, după cum știam, marele poet s-a născut la Bulzești, unde există și o casă memorială care-i poartă numele; că, printre felurile alese de mâncare, s-a servit și una din specialitățile proprietarului-gastronom, sarmale din piept de găscă, fierte în vin; că, în vălătucile de fum, brevetat halucinogen, venite de la purcelușii și berbecuții sfărâind la proțap, s-a fumat pipa păcii între dna Elena Udrea, ministrul Turismului, și Mircea Dinescu, dușman cu patalama al președintelui și al partidului portocaliu; că doamna ministru a primit în dar un mieluț, salvat astfel de la apropiatul măcel pascal, pe care l-a botezat Sorin sau Sorinel, apelativul de alint al lui Sorescu; că Portul Cetate o să devină una dintre minunile lumii turistice de pe malul românesc al Dunării.

Așadar, nimic despre faptul că ar fi avut loc o premieră extraordinară cu vreuna din piesele lui Marin Sorescu pe scena Naționalului craiovean? Nimic despre faptul că s-ar fi acordat, cu acest prilej, un premiu literar, care să-i poarte numele, vreunui poet sau vreunui dramaturg, tânăr și merituos? Nimic despre faptul că s-ar fi publicat, în urma unui concurs, spon-

sozitat din fonduri locale, un eseu revelator despre marele scriitor? Nimic despre câteva comunicări excepționale ce-ar fi fost rodul unui colocviu de critică și interpretare „Marin Sorescu”? Nimic, nici măcar despre vreo deplasare simbolică la Casa memorială de la Bulzești? Firește că presa, ca întotdeauna în goană după scandal, poartă vina unor relatări despre eveniment doar cu iz de haleală și lăutari. Gurile rele (nu presa) zic că s-ar fi cheltuit cu această ocazie vreo 4 miliarde de lei vechi. Ne scuzați, trăim totuși vremuri de criză! ● Ultimul număr (nu cobesc, așa vine vorba...) al revistei GQ îl are pe copertă pe Florin Piersic jr. în chip de „necenzurat, revoltat și nu mai știu cum”... Cine, oare, și de ce l-o fi cenzurat până acum pe revoltatul Florin Piersic jr.? ● În urmă cu câteva săptămâni, domnul Sever Voinescu făcea, în paginile **Dilemei vechi**, dovada irefutabilă că nu l-a citit pe concitadinul său I. L. Caragiale (amândoi ploieșteni și republicani, săracii...) sau, dacă a făcut-o, n-a înțeles mai nimic de acolo. Perseverent, domnul în cauză recidivează, dovedind că nu i-a prea citit nici pe cei care au scris despre autorul **Scrisorii pierdute**, „cel care a fixat în veac softul după care se face politică în România” (apud Sever V.). Ba, n-a fixat nimic: a înfățișat doar, cu talent, modul în care funcționează mecanismul politic în societățile democratice de tip liberal. Scriind cândva că alegerile din toate țările care au adoptat această formă de guvernare seamănă cu acelea din **O scrisoare pierdută**, Alexandru Paleologu elucida convingător chestiunea, internaționalizând-o. Nici România de la 1883, nici cea de astăzi nu cântă după partitura politică „fixată” de Caragiale ori de altcineva. Dacă regăsim similitudini (și regăsim, fără îndoială!), ele nu se datorează geniului predictiv a lui Nenea Iancu; explicația este mult mai simplă: cele două Românii liberal-democratice traversează momente istorice cvasi-identice, de unde și similitudinile – asta-i tot. Restul e speculație gazetărească ad-hoc, manieristă și stereotipă: ori de câte ori comentarii noștri politici sunt în pană de idei, recurg la trimeri culturale din Caragiale, chiar dacă ele se potrivesc ca nuca de cocos într-un perete de BCA (pentru cunoscători: beton celular autoclavizat)... ● Auzită la ieșirea de la spectacolul

Lear al Teatrului L.S. Bulandra (regia Andrei Șerban): „ăsta nu e Lear, ci un fel de learu'-learu' brechtiano-shakespearean, într-un haloimăș stilistic și conceptual deconcertant. Păcat de eforturile admirabile ale câtorva dintre interprete...”. Aferim. ● CNA-ul ar face foarte bine dacă ar solicita postulul Sport.ro banda audio cu comentariile pe care doi ipochimeni acefali (n-am reușit să le aflui numele) au găsit de cuviință să le expectoreze în microfoane la meciul de fotbal Lokomotiv Plovdiv - Sliven din campionatul Bulgariei (interval de transmisie: orele 15,00-16,50, vineri, 6 martie a.c.). O oră și jumătate de sinistră bătaie de joc, împinsă până la granița cu xenofobia (și chiar dincolo de ea!), la adresa țării vecine privită din punctul de vedere istoric și din punctul de vedere cutumiar-sportiv, un regal de ineptii agresive cu pretenții de umor, într-un limbaj de cartier mărginaș și nimic – dar absolut nimic! – legat de partida de fotbal respectivă. Mă întreb ce se va întâmpla dacă meciul cu pricina a fost cumva urmărit de cineva de la Ambasada Bulgariei la București!? Trimiterea la plimbare pe termen nelimitat a celor doi zăbăuci în delir ar fi o faptă apreciazabilă, de necesară salubritate a spațiului media din România.

Un fapt pe care nu l-am spus până acum. Din jenă, din naivitate, din speranța că situația se va îndrepta totuși spre normal. Simona Galațchi, președinte al „Fundației Luceafărul”, a părăsit redacția, după despărțirea noastră de Fundație, însușindu-și câteva obiecte de inventar, cumpărate pentru revistă din fondurile Uniunii Scriitorilor, precum și cu suma de bani alocată de M.C.C. pentru achiziția de abonamente la Luceafărul. Poate că, pe hârtie, lucrurile să țină doar de semnături, dar moralmente, vorba lui Odobescu, departe e griva de iepure!

Așadar, Simona Galațchi, dă-ne înapoi ce ne-ai luat!

Vom reitiera acest apel, număr de număr, până când va fi auzit și înțeles pe deplin.

Moți, cel mai mare portar al tuturor timpurilor

GELU NEGREA

Cred că suntem singurul popor din lume în stare a fi capabil să piardă fără să crâcnească un război regional sau chiar mondial, dar care nu va ierta niciodată dușmanului de moarte detaliul că, la o îngrămădeală oarecare, respectivul i-a tras celui de al nouă sute de mii cinci sute treizeci și șaptelea dezertor cozorocul de la caschetă peste ochi, făcându-i și o aluzie licențioasă la partea feminină a familiei (mamă sau nevastă, nu s-a înțeles prea bine, fiindcă bestia vorbea altă limbă decât engleza). Despre asta la noi se va tăia firu-n patru decenii în șir, conchizându-se, într-un final apoteotic, că marea umilință n-a reprezentat-o dureroasa înfrângere, ci gestul revoltător că ăia ne-au pălărit turtia istorică fără pic de jenă. Vreau să spun, cu alte cuvinte, că avem inculcată în genă vocația pierderii în amănunte periferice și a ignorării belferești a ansamblului, a perspectivei macro. De-asta în aritmetica trecutului nostru se contabilizează puzderie de victorii glorioase care, puse una lângă alta, configurează oximoronic sute de ani de ocupație străină a strămoșeștilor neîncovoiate meleaguri...

Aceste considerații abisale mi-au fost induse subliminal de vacarmul ce a cuprins România fotbalistică vizavi de cardinala dilemă: a comis au ba un henț sancționabil fotbalistul Cosmin Moți la faza aceea din meciul Gaz Metan Mediaș – Dinamo de sâmbătă, la scorul de 1-0 în favoarea gazdelor? N-o să vă plictisesc, deocamdată, expunându-vă (și) părerea mea despre asta – au făcut-o deja cu patos analitic și aplomb polemic ziaristi, conducători de cluburi, foști arbitri, foști jucători, eterni băgători de seamă, trecuți, prezenți și viitori invitați prestigioși la talk-show-uri de profil. Refuz înscrierea în angrenajul acestei veritabile mașinării naționale de dat cu părerea din motivul simplu că mie

unul nu mâna lui Moți mi se pare a fi problema, ci – pardon de expresie – întreaga anatomie și fiziologie a soccerului mioritic. Încrâncenându-ne să argumentăm (in)corectitudinea unui arbitru, pierdem din vedere faptul că, la Mediaș, Dinamo a jucat prost în majoritatea timpului (cu excepția unor perioade în care a jucat lamentabil) și că sunt șanse mari ca băieții lui Borcea să ne (scuzați...) reprezinte la toamnă în Champions League. Față cu această perspectivă înfiorătoare, un penalty neacordat (cu sau fără acoperire regulamentară) e un bagatel lucru, e o nimica toată. Când te numești Dinamo și vizezi explicit confruntarea cu Manchester United, cu Internazionale Milano sau cu F. C. Barcelona, dar nu poți să bați cu 5-0 un Gaz Metan Mediaș retrogradabil, indiferent unde se dispută meciul, ești fie inconștient, fie farsor. În ambele cazuri, cineva ar trebui să te tragă duios de mâneca tricoului și să-ți explice metodic că pe marile bulevarde ale fotbalului european se circula cu autoturisme de mare capacitate, nu cu trotinete cu o singură roată, și aia fără spițe. Drama reală a campionatului nostru nu rezidă într-un punct câștigat (eventual) fraudulos de o echipă sau alta, ci în lipsa cronică de valoare, în imposibilitatea de situare a tuturor formațiilor noastre în proximitatea ideii de performanță continentală. Pe cale de consecință, super-drama Ligii lui Dumitru Dragomir este că nu doar Dinamo, ci și Steaua (0-1 la Brașov), C.F.R. Cluj (1-0 la Buzău) sau Universitatea Craiova (0-0 acasă cu Gloria-Bistrița) sunt devastate de aceeași impotență stânjenitoare, înotând găfăit și anemic într-o competiție mediocră, dacă nu mai rău. Fotbalul românesc de club acuză o profundă criză de sistem care nu se va vindeca în vecii vecilor cu paleative soft și artisanale încropeli sezoniere.

În urmă cu câțiva ani, s-a bătut insistent monedă pe faptul că n-avem rezultate în arena internațională pentru că dragii noștri fotbaliști nu sunt plătiți la nivelul omologilor lor din Vest. Salariile au crescut vertiginos, transferul unei vedete din Liga secundă a ajuns mai costisitor decât al unui jucător din Argentina sau Columbia, dar saltul calitativ întârzie și nici la orizont nu se întrezăresc semne dătătoare de optimism pe termen scurt și mediu. Cred că astea sunt problemele care ar trebui să ne preocupe și cărora s-ar cuveni să li se caute soluții, nicidecum biomecanica mâinii lui Moți sau nevricalele de față bătrână ale lui Ghionea și Lucescu jr. Viitorul sună prost, iar statul mai diminuează și el după posibilități costelivul de doi bani speranță cu care ne mai făceam iluzii, reducând la numai o oră pe săptămână activitatea sportivă din școli. Cu așa bază, vai de suprastructură!

P.S. Ca bonus, fiindcă ați fost cumiți, vă propun, apropo de faza de la Mediaș, o judecată edificată pe aritmetica cea mai simplă. O minge șutată cu intensitate medie prinde o viteză de circa 80 km/h. Asta înseamnă că ea parcurge distanța de circa un metru care-l despărțea pe atacantul ardelean de apărătorul lui Dinamo într-un timp egal cu 225 de sutimi dintr-o secundă. Nu numai Cosmin Moți, dar nici cel mai mare portar al lumii din toate timpurile nu putea (și în cădere fiind...) să interpună mâna intenționat exact pe traiectoria balonului. Fizic vorbind, este imposibil. Așa cum imposibil era și retragerea mâinii din calea mingii. (Încercarea de a se juca fotbal cu membrele superioare în poziția de drepti nu s-a soldat cu rezultate satisfăcătoare...). În faza aceea am avut de-a face cu o brodeală chioară și nimic mai mult decât atât.

Am copilărit pescuind în Dunăre, la Porțile de Fier

IOLANDA MALAMEN

SILVIU NICOLAE SPIRESCU

Născut la 26 noiembrie 1977 în București
 ■ Licențiat al Universității Naționale de Arte (U.N.A.), București - Secția Sculptură; clasa prof. Paul Vasilescu.
 Expoziții :
 ■ 2000, 2001, 2002, 2003 - Expoziție de grup - Sala Teatrului Municipal (Drobeta - Turnu Severin);
 ■ Septembrie 2002 - Expoziție de grup - Rotonda Muzeului Literaturii Române, București;
 ■ 2003-2007 - Expoziții în cadrul Universității Naționale de Arte;
 ■ 2005 - Realizarea trofeului pentru Premiul Perpessicius, acordat de Muzeul Național al Literaturii Române, București;
 ■ Martie 2006 - Expoziție de grup - Teatrul Național București;

■ Ianuarie 2007 - Expoziție de grup (alături de Paul Vasilescu, Mircea Spătaru, Darie Dup) - UNA Galeria;
 ■ Octombrie 2007 - Expoziție de grup - Căminul Artei, București;
 ■ Noiembrie 2007 - Participant la Salonul de Sculptură Mică, Galeria Apollo, București;
 ■ Noiembrie 2008 - Participant la Salonul de „Desene de sculptori” - Galeria Apollo, București;
 ■ Decembrie 2008 - Participant la „Salonul de sculptură mică” - Galeria Apollo, București;
 ■ Decembrie 2008 - Mențiune la „Bienala de Arte Plastice Gheorghe Petrașcu”;
 ■ Decembrie 2008 - Ianuarie 2009 - Expoziție personală: PA HA R - Căminul Artei, București;

Iolanda Malamen: **Silviu Spirescu, îți amintești când ai văzut prima oară o sculptură?**

Silviu Spirescu: Eram puțin mirat de portretele din orașul meu. Copil fiind, nu le prea înțelegeam utilitatea și nu pricepeam de ce trebuie să faci cuiva portretul sau bustul. Mai erau și câteva nonfigurative, din câte țin minte, rămase, probabil, din taberele de creație. Dar pe acelea le găseam oarecum firești. Probabil, când ești mic, ești mai indulgent la abstractizarea temei.

I.M. **Ce știai despre sculptură când ai dat examen la Facultatea de Arte?**

S.S. Despre sculptură știam atât cât ar fi trebuit să știe oricine se pregătea să meargă la Facultatea de Sculptură. Mă preocupa mai mult partea tehnică a sculpturii, adică modul în care se comportă materialele și permisivitatea lor în a fi transformate. Astfel, m-am lipit de unele și îndepărtat de altele.

I.M. **Ești, cum s-ar spune, un copil al Dunării. Dumnezeu te-a fericit cu un ținut de rai...**

S.S. Eu am copilărit pescuind în Dunăre, la Porțile de Fier. Acolo, într-adevăr, este raiul pentru mine. Copilăria contează enorm în formarea ca artist, chiar dacă la asta se adaugă noi și noi experiențe. Sunt, însă, convins că sensibilitatea născută în copilărie este definitorie.

I.M. **Ai intrat la Universitatea de Artă, dornic să adaugi talentului informația și rigoarea la care aspirai. Le-ai găsit?**

S.S. Facultatea a fost o etapă care pe mine personal m-a marcat în bine. M-a ordonat. În sculptură trebuie să ai o rânduială anume și o rigoare absolut necesare, pe care, până la urmă, le poți deprinde și din experiența de lucru. De rigoare didactică în facultate, nu prea pot vorbi.

I.M. **Ți s-a impus să urmezi un anume drum?**

S.S. Fiind, totuși, o meserie vocațională, nimeni nu mi-a impus o anumită cale de urmat.

I.M. **Te-ai simțit eliberat/dezorientat, la absolvire?**

S.S. M-am simțit deusolat. De aceea, am lucrat cu un fel de febrilitate, am inițiat și un proiect, dar, sculptura fiind o artă scumpă, a trebuit să găsec fonduri și sponsorizări ca să deschid prima expoziție personală.

I.M. **Am văzut că nu te oprești numai la bronz, lemn și marmură, materiale îndeobște îndrăgite de sculptori.**

S.S. Eu mă exprim plastic de obicei punând în relație materialele, astfel încât, să realizeze un contrast vizual puternic. Cel mai des, folosesc acum fierul și contrastul dintre acesta și paie.

I.M. **Ce simți că ai adus cu tine din ținutul natal?**

S.S. Influența cioburilor și a desenelor în pământ. Pe malul de la Schela Cladovei există și acum o mulțime de vase sparte desenate, din cultura epipaleolitică

Schela Cladovei. Când eram mic, culegeam cioburi, încercând să le unesc asemenea unui puzzle. Mă fascinau. Cred că m-a influențat mult lucrul ăsta.

I.M. **Tema celei mai recente expoziții a ta a fost de altfel „Paharul”.**

S.S. Motivul paharului l-am avut, într-un fel, în subconștient, fiind influențat de vasele de care vorbeam mai înainte, pe care tot încercam să le recompun din cioburile de pe plaja de la Schela Cladovei.

I.M. **Te-au sedus și semnificațiile lui.**

S.S. Paharul în sine poate avea atât semnificație religioasă, cât și laică. Numai că pe mine m-a interesat să folosesc paharul modificându-i materialitatea și umplându-l de materialul din care l-am făcut. Așa am ajuns să creez pahare pline din fier, pe care le-am pus în contrast cu pahare pline cu paie. Motivul paharului l-am reprezentat și în desene făcute în pământul umed, desene pe care le-am copiat și turnat în fier. M-am folosit atât de pozitiv, cât și de negativ.

I.M. **Expoziția recentă de la „Căminul Artei” mi s-a părut încheată și bine structurată. Iar desenele în fier au impresionat.**

S.S. Rezultatul a fost interesant; plin-golul era legat și de utilitatea paharului în sine. De fapt, aceste coji de fier desenate semănau cel mai mult cu niște cioburi vechi.

I.M. **Ești un tânăr membru al UAP, într-o perioadă mai gri a acestei instituții. Ai vreo așteptare specială de la ea?**

S.S. Păi, dacă stau să mă gândesc bine, nu pot avea nicio așteptare de la o Uniune care nu poate să ofere aproape nimic. Pentru UAP este o perioadă mai grea, se pare. Asta poate și pentru faptul că fiecare artist încearcă să se manifeste mai mult pe cont propriu. Oricum, în trecut, după câte știu, Uniunea Artiștilor Plastici era mult mai consolidată, mai puternică. Dar, mă rog... acum sunt alte vremuri.

I.M. **Care este maestrul tău fără egal, în sculptură?**

S.S. Da, știu, se obișnuiește să ai un maestru. Sau maestri... Am admirat și admir mulți creatori. Am avut și voi avea de învățat de la mulți artiști. Toți aceștia pot forma noțiunea de maestru. Nu unul singur, ci suma tuturor celor care m-au influențat. Dar, vedeți, orgoliul îmi este infinit prea mare ca să nu mă consider în sinea mea superior tuturor. Chiar dacă, evident, nu e așa. În fond, așa simț orice artist, iar asta ne dă putere să creăm.

I.M. **Unde te vezi deschizând o amplă expoziție?**

S.S. Undeva unde lucrările să rămână definitiv. Ar fi ideal să îmi concept lucrările astfel încât, așezate undeva, să formeze în jurul lor un microclimat. Adică tot ce se va întâmpla ulterior în jurul lucrărilor să fie determinat de acestea. Ideea de monument, așa cum se mai înțelege astăzi pe la noi, nu o îmbrățișez prea tare și sunt uimit cum unii sculptori văd ca pe o realizare maximă conceperea unui astfel de concept. Ne întrecem în a fi meseriași, nu în a fi artiști. E drept că nici cei care comandă lucrările destinate spațiului public nu riscă să așeze în văzul lumii creații de concepție întru totul proprie a artiștilor. Alternativa la monumentele cu temă impusă nu prea există la noi. Iar asta este și din vina noastră, a artiștilor tineri. Eu știu că nu am fost educați să ne impunem propriile concepții plastice spre a fi finanțate. În fond, nu a avut cine să facă asta. Și cei care au terminat de curând facultăți de arte înțeleg ce vreau să spun. Ne trebuie o voință și o luciditate infinite pentru a ne impune ideile noastre, zic eu, proaspete. <<